

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE
MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Serkan ALTUNTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK

2013

(Her hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI
ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE MESLEKİ OLGUNLUK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Investigation About Relation Between Childhood Traumatic Experiences and Vocational Maturity Level of High School Last Grade Students)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan ALTUNTAŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK

ERZURUM
Nisan, 2013

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK danışmanlığında, Serkan ALTUNTAŞ tarafından hazırlanan “*Lise Son sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örseleme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” başlıklı çalışma ¹⁶ / .05 / 2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK

İmza: .....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Başaran GENÇDOĞAN

İmza: .....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Durmuş KILIÇ

İmza: .....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. / .....

21.05-2013

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKILIÇ

Enstitü Müdürü

[Handwritten signature]

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Lise Son sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir

16.07.2013

(İmza)

Serkan ALTUNTAŞ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Serkan ALTUNTAŞ
2013, 107 Sayfa

Bu araştırma, lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu amaçla 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Malatya’da çeşitli liselerde öğrenim gören 604 lise son sınıf öğrencisine uyarlaması Aslan ve Alparslan tarafından (1999) yapılan “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği” ile Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen “Mesleki Olgunluk Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır.

Araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson – Moment Çarpım Korelasyonu yöntemiyle analiz edilmiştir. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunluk düzeyleri, diğer bağımsız değişkenler olan, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, algılanan başarı ve doğum sırası ile anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının tespitinde, Bağımsız Grup t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA), LSD Post Hoc Testi kullanılmıştır. Anlamlılık .05 olarak kabul edilmiş ve analizler SPSS 12 programı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri, okul türleri, algılanan başarı düzeyleri, gelir düzeyleri ve doğum sırası gibi değişkenlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir.

Yapılan araştırmada tüm örselenme türleri ile (duygusal istismar ve ihmal, fiziksel, cinsel istismar) mesleki olgunluk arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, okul türü, algılanan başarı ve gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ancak doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ayrıca mesleki

olgunluğun cinsiyet ve okul başarısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ama okul türü, gelir düzeyi ve doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı, Duygusal İstismar ve ihmal, Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Mesleki Olgunluk

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION ABOUT RELATION BETWEEN CHILDHOOD TRAUMATIC EXPERIENCES AND VOCATIONAL MATURITY LEVEL OF HIGH SCHOOL LAST GRADE STUDENTS

Serkan ALTUNTAŞ

2013, 107 Page

This research was made for investigation about relation between childhood traumatic experiences and vocational maturity levels of high school last grade students.

For this aim, 604 high school last grade students in different schools in Malatya in 2011-2012 education year were applied "Childhood Trauma Questionnaire" adopted by Aslan and Alparslan (1999) and "Vocational Maturity Scale" developed by Kuzfun and Bacanlı (1996) and the personal information form which was prepared by the researcher.

In the research, it was analyzed whether there was a meaningful relation between childhood traumatic experiences and vocational maturity by using Pearson Product-Moment Correlation Techniques. Independent Group t- Test, Single Dimension Variance Analysis (ANOVA), LSD Post Hoc Test were used to determine whether there was a meaningful difference between childhood traumatic experiences and vocational maturity levels and other independent variables which was gender, kind of school, income level, success which was perceived and birth order. Meaningfulness was accepted as .05 and analyses were realized by the program named as SPSS 12.

It was examined the relation between childhood traumatic experiences of students in this research and vocational maturity. It was examined the relation between the variables as students' gender kind of school, success levels which was perceived, income level and birth order and childhood traumatic experiences and vocational maturity.

It has been determined that there is a significant relationship in negative between all traumatic kinds (Emotional Abuse and Neglect, Physical, Sexual Abuse) and

vocational maturity. It has been found that there is a significant difference in childhood traumatic experiences according to variables of gender, kind of school, succes which was perceived and income level but there isn't a significant difference according to variable of birth order. Besides, it has been found that there is a significant difference in vocational maturity according to variables of gender and school succes but there is no significant difference according to variables of kind of school, income level and birt order.

Key Words: Childhood Traumatic Experiments, Emotional Abuse and Neglect, Physical Abuse, Sexual Abuse, Vocational Maturity.

ÖNSÖZ

Lisans öğrenimimde Karadeniz Teknik Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde ve yüksek lisans öğrenimimde Atatürk Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde mesleki gelişimime katkıda bulunan; Doç Dr. Mehmet PALANCI ve öğretim görevlisi Serpil REİSOĞLU başta olmak üzere çok değerli hocalarıma,

Tez çalışması sürecinde desteğini ve yardımseverliğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÖK'e,

Yüksek lisans öğrenimimin gerek ders gerekse tez aşamasında yardım ve paylaşımlarını eksik etmeyen dostlarıma, çalıştığım ve veri topladığım kurumlarda her türlü destekle yanımda olan sayın yönetici ve öğretmen arkadaşlara, hazırlanan ölçekleri uygulayan lise öğrencilerine,

Beni bu günlere getiren aileme, çevirilerin yapılması hususunda desteğini esirgemeyen ablam Nazan ÖNAL'a,

Varlığıyla beni mutlu eden, her konuda güvenini hissettiğim, çalışmalarımda beni motive eden değerli eşim Aycan ALTUNTAŞ'a en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum, 2013

Serkan ALTUNTAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	I
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLOLAR DİZİNİ	XII
KISALTMALAR DİZİNİ	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Alt Problemler	2
1.3. Denenceler	3
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Örselenme Yaşantısı (İstismarı) Kavramı	7
2.2. Çocuk İstismarının Tanımı	9
2.3. Çocuk İstismarı ve İhmali Türleri	10
2.3.1. Fiziksel İstismar	11
2.3.1.1. İstismarı Yapan Kişilere Göre İstismar Türleri	11
2.3.1.2. Fiziksel İstismar Uygulanma Şekline Göre İstismar Türleri	11
2.3.1.3. Fiziksel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri	12
2.3.2. Cinsel İstismar	14
2.3.3. Duygusal İstismar	15

2.3.4. İhmal	17
2.3.4.1. Bedensel İhmal	18
2.3.4.2. Tıbbi İhmal.....	18
2.3.4.3. Duygusal İhmal.....	19
2.4. Meslek, Mesleki Olgunluk ve Meslek Seçimi/Gelişimi Kuramları	19
2.4.1. Meslek.....	19
2.4.2. Mesleki Olgunluk	19
2.4.3. Meslek Seçimi ve Gelişimi Kuramları.....	20
2.4.3.1. Özellik-Faktör Kuramı.....	20
2.4.3.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı	20
2.4.3.3. Karar Verme Kuramları	21
2.4.3.4. Gelişim Kuramları	22
2.4.3.4.1. Ginzberg'in Mesleki Gelişim Kuramı.....	22
2.4.3.4.2. Super'in Gelişim Kuramı	24
2.4.3.5. Roe'nin İhtiyaç Kuramı	26
2.4.3.6. Psikanalitik Kuram	26
2.5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı(İstismar) ile İlgili Araştırmalar	27
2.6. Mesleki Olgunluk ile İlgili Araştırmalar	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	44
3.2. Evren ve Örneklem	44
3.2.1. Örneklem Grubuna İlişkin Sayısal Özellikler	45
3.3. Veri Toplama Araçları	47
3.3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ).....	47
3.3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği	48
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	48
3.4. Verilerin Analizi	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

- 4.1. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı
Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Puanları Analizi 50
- 4.2. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet
Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular 52
- 4.3. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü
Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular 53
- 4.4. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi
Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular 57
- 4.5. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul
Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili
Bulgular 60
- 4.6. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası
Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular 63
- 4.7. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet
Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular 65
- 4.8. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü
Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular 66
- 4.9. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi
Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular 67
- 4.10. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul
Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular 68
- 4.11. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası
Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular 71

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

- 5.1. Sonuçlar 72
- 5.1.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile
Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Sonuçlar 72
- 5.1.2. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile
Cinsiyetlerine İlişkin Sonuçlar 73

5.1.3. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Okul Türüne İlişkin Sonuçlar	73
5.1.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Gelir Düzeyine İlişkin Sonuçlar.....	73
5.1.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Okul Başarılarına İlişkin Sonuçlar	74
5.1.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırasına İlişkin Sonuçlar	74
5.1.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Cinsiyetlerine İlişkin Sonuçlar	74
5.1.8. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Okul Türüne İlişkin Sonuçlar	74
5.1.9. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Gelir Düzeyine İlişkin Sonuçlar	74
5.1.10. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Algılanan Okul Başarısına İlişkin Sonuçlar.....	75
5.1.11. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Doğum Sırasına İlişkin Sonuçlar	75
5.2.Öneriler.....	75
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	86
EK 1. ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTISI ÖLÇEĞİ	86
EK 2.MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ	88
EK 3. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	92
ÖZ GEÇMİŞ	93

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa No
Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	45
Tablo 2. Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 3. Öğrencilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı	46
Tablo 4. Öğrencilerin Algıladıkları Okul Başarı Durumuna Göre Dağılımı	46
Tablo 5. Öğrencilerin Doğum Sırasına Göre Dağılımı	47
Tablo 6. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Puanlarına Göre Mesleki Olgunluk Puanı ile İlgili Bulgular	50
Tablo7. Regresyon Analizi Sonuçları	51
Tablo 8. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular	52
Tablo 9. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bulgular.....	54
Tablo 10. Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	55
Tablo 11. Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları.....	56
Tablo 12. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bulgular.....	57
Tablo13. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	58
Tablo 14. Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları	59
Tablo 15. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bulgular	60

Tablo 16. Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 17. Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları	62
Tablo 18. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bilgiler.....	64
Tablo 19. Doğum Sırası Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	65
Tablo 20. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular	66
Tablo 21. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular	67
Tablo 22. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular	68
Tablo 23. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Sayısal Bilgiler	69
Tablo 24. Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	69
Tablo 25. Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları	70
Tablo 26. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular	71

KISALTMALAR DİZİNİ

ÇÖYÖ	: Çocuk Çağı Örselenme Yaşantısı Ölçeği
DÖ	: Duygusal Örselenme
FÖ	: Fiziksel Örselenme
CÖ	: Cinsel Örselenme
MOÖ	: Mesleki Olgunluk Ölçeği
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsan var olduğundan beri boş durmamış, bir şeylerle meşgul olmuştur. Zamanla beraber bu meşguliyetler birer meslek halini almıştır. İlk zamanlardan bu yana hayvancılık, tarım ve sanayi derken günümüzde öyle bir noktaya gelinmiştir ki hepsi birbirinden farklı yüzlerce meslek oluşmuştur. Nasıl ki meslekler bir anda oluşmamış, zamanla ortaya çıkmış, gelişmiş ve büyümüşlerdir; insan da var olduğu noktaya gelene kadar belli aşamalardan geçmektedir. Bu aşamaların belki de en önemlisi çocukluk çağı yaşantılarıdır.

“İnsan davranışının temellerini etkileyen en önemli etkenlerden birinin kişinin çocukluktan getirdiği algılayış, duyuş, davranış ve alışkanlıkları olduğunu ve toplumdaki bireylerin davranışlarını anlayabilmek için onların hangi aile ortamında ve nasıl bir çocukluk yaşamı geçirdiklerini bilmek gerekir” (Cüceloğlu, 1992, s.371). “Çocuk istismarı, çocuğa karşı fiziksel, duygusal ve cinsel zararlarla sonuçlanan ve tekrarlanan kötü davranışlar ya da çocuğun anne-baba ve diğer yetişkinler tarafından ihmali olarak tanımlanmaktadır” (Bilir ve diğerleri, 1991, s.45).

İstismar olgusu; kötü muamele, örselenme gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılmakla birlikte literatürde en çok fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmali olarak yapılan sınıflandırmalara rastlanmaktadır.

Amerika'daki ulusal raporlar ve araştırmalar her yıl istismardan etkilenen sayısız çocuğun olduğunu doğrulamaktadır. 1997' de Amerika'da üç milyon civarında olası istismar kurbanı çocuğun olduğu bildirilmiş olup yaklaşık olarak bir milyon istismar vakası ise doğrulanmıştır. Bildirilen bu rakamlar yüksek olmasına rağmen yapılan araştırmalar bu rakamların daha da yüksek olduğunu göstermektedir. Açıkçası yüksek görünen bu oranlar buz dağının sadece görünen kısmıdır (Horton ve Cruise, 2001, s.1).

İlgili alan yazına bakıldığında istismar ve ihmali maruz kalan çocuklarda saldırganlık, şiddet eğilimi, kendine zarar verme, duygusal problemler, kişilerarası ilişkilerde sorunlar, yeme bozuklukları, depresyon, anksiyete, post-travmatik stres

bozuklukları ve olumsuz benlik algısı gibi birçok olumsuz sonucun görüldüğü çeşitli araştırmalar ile ortaya konmuştur.

“Bireylerin hayatında öyle anlar vardır ki önlerindeki seçeneklerden birini seçmek ve karar vermek zorunda kalırlar. İşte o anlardan birisi de meslek seçimi yapmak ve bir mesleğe karar vermektir” (Kuzgun, 1982). Bireyin yapmak zorunda olduğu bu seçim çok küçük yaşlarda başlar ve çocuğun yetiştiği ortam her yönüyle bu tercihi etkiler. Meslek seçiminde, ihtiyaç kuramlarına göre, aile yaşantıları ve ihtiyaçları anahtar değişkenler olarak kabul edilmektedir. Bireylerin vermiş oldukları kararlar, özellikle mesleki yönde vermiş oldukları kararlar, hem kendi gelişimlerini, hem de toplumların gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir.

“Çocuk istismarına neden olan birçok değişken üzerinde çalışmalar yapılmasına rağmen çocukluk çağında yaşanan örselenmelerin uzun dönem etkilerine yönelik araştırmalar oldukça kısıtlıdır” (Lopez ve Heffer, 1998). Bu nedenle, bu araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının mesleki olgunluk düzeyine etkisi incelenmek istenmiştir. Böylece çalışmanın, mesleki olgunluk açısından farklı bir kulvar açacağı ve okulda yapılan mesleki çalışmalarda öğrencileri değerlendirmeye dönük yeni bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

1.1.Problem Durumu

Bu araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Problem Cümlesi: Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Alt Problemler

Bu probleme daha ayrıntılı yanıtlar bulabilmek için oluşturulan alt problemler aşağıda belirtilmiştir:

1. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile mesleki olgunluk puanı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile algılanan akademik başarı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile okul türü arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Mesleki olgunluk puanları ile algılanan akademik başarı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Mesleki olgunluk puanları ile okul türü arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Mesleki olgunluk puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Mesleki olgunluk puanları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Mesleki olgunluk puanları ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Denenceler

1. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile algılanan akademik başarı arasında anlamlı bir fark vardır.
3. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile okul türü arasında anlamlı bir fark vardır.
4. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır.
5. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark vardır.
6. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal, fiziksel, cinsel) ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir fark vardır.
7. Mesleki olgunluk puanları ile algılanan akademik başarı arasında anlamlı bir fark vardır.

8. Mesleki olgunluk puanları ile okul türü arasında anlamlı bir fark vardır.
9. Mesleki olgunluk puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır.
10. Mesleki olgunluk puanları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir fark vardır.
11. Mesleki olgunluk puanları ile gerçek doğum sırası arasında anlamlı bir fark vardır.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı; lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada, ayrıca öğrencilerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan akademik başarıya, farklı lise türlerine ve bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amaçlanmıştır.

Lise son sınıf, mesleki kararların verildiği, üniversiteye geçişte son basamaktır. Lise son sınıf gençlerinin yaşadığı sorunlar sadece buldukları zaman dilimi içinde meydana gelen sorunlardan oluşmamaktadır. Geçmişten gelen, çocukluk çağına dayanan olumsuz yaşantıların onlarda oluşturduğu sağlıksız davranışlar ve olumsuz kişilik özellikleri ile ilgili sorunlar da olabilir. Meslek tercihlerinin yapıldığı bu dönemi daha iyi anlamak gerekmektedir.

İnsan psikolojisi alanında yapılan birçok çalışma ruhsal bozuklukların temelinde yatan neden olarak çocuklukta örselenme yaşantılarına odaklanmış, çocukluk çağına yaşanan duygusal travmaların ileriki yıllarda kişilik bozuklukları, depresyon, madde kullanımı, anti sosyal davranış bozuklukları gibi birçok ruhsal sorunla ilişkisini ortaya koymuştur (Brown ve Anderson, 1991).

Çocukluk çağındaki olumsuz yaşantıların uzun dönemde birey üzerinde yarattığı etkiler ile ilgili yurtiçinde yapılmış çalışmalar oldukça az ve yetersizdir. Travma, ihmal, istismar gibi kavramların eğitimde yakın zamanlarda kullanıldığı ancak bununla ilgili az araştırma ve yayına yer verildiği görülmüştür. Halbuki istismarlar uzun dönemde bireyin sosyal ilişkileri, davranışları ve kişilik özellikleri ve meslek seçimleri üzerinde de sorunlara yol açabilir. Ayrıca çok az çalışma okullarda normal popülasyonda (lisede okuyan öğrencilerle) yapılmıştır (Karadeniz, 2008).

Bu araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişki incelenecek ve literatürdeki boşluk doldurulmaya çalışılacaktır. Bu araştırmanın çocuğun örselenmesinin uzun dönemde etkilerinin olacağının farkına varılması, istismar türlerine ve ihmale karşı önlemler alınması; ayrıca okullardaki mesleki rehberlik çalışmalarına farklı bakış açısı sunması ve her yönüyle daha sağlıklı nesillerin yetişmesine katkı sağlaması düşünölmektedir.

1.5. Varsayımlar

1- Araştırmaya katılan lise son sınıf öğrencilerinin ölçekleri cevaplarken samimi oldukları, gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttıkları varsayılmaktadır.

2- Araştırmaya alınan örneklem, nitelik ve nicelik olarak araştırma evrenini temsil etmektedir.

3- Kullanılan ölçme araçları geçerli ve güveniliridir.

1.6. Sınırlılıklar

1- Araştırmanın örneklemini Malatya’da 2011-2012 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan lise son sınıf öğrencilerinden tesadüfi olarak seçilen 290 erkek, 314 kızdandan oluşmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları bu gruba giren öğrencilerle sınırlıdır.

2- Araştırmada ölçölen çocukluk çağı örselenme düzeyleri ve mesleki olgunluk düzeyleri, kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerle ve bu ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Çocukluk Çağı Örselenmesi (Çocuk İstismarı): “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen; bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bireye bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir” (Polat, 2007).

Fiziksel İstismar: “18 yaşından küçük çocuk ya da gencin ana babası ya da bakımından sorumlu başka kişi tarafından sağlığına zarar verecek biçimde fiziksel

hasara uğraması, yaralanması ya da yaralanma riski taşımasıdır” (Taner ve Gökler, 2004).

Duygusal İstismar: “Çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, sosyal ilişki ve kaynaklarla ilişkisinden sürekli yoksun bırakılması, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunulmasıdır” (Turhan, Sangün ver İnandı, 2006).

Cinsel İstismar: “Henüz cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, bir erişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanılmasıdır” (Aktepe, 2009).

İhmal: “Çocuğun temel ihtiyacı olan bakım ve korunmanın sağlanamaması, ister art niyetle ister eğitimsizlikten kaynaklansın, fiziksel, duygusal ve eğitimle ilgili gereksinimlerin göz ardı edilmesi durumudur” (Polat, 2007).

Meslek: “Bir bireyin yaşamını sürdürmek, geçimini sağlamak için seçtiği sürekli bir iş alanı olarak kabul edilen, kendine özgü az ya da çok bilgi, beceriye sahip olmayı gerektiren bir hizmet ya da üretim alanı olarak tanımlanabilir” (Özgüven, 2000).

Meslek Tercihi: “Olumlu ya da istendik özellikleri olduğu düşünülen meslekleri, istenirlik derecesi bakımından sıraya koymaktır” (Kuzgun, 2006).

Meslek Secimi: “Bireyin kendine acık olan meslekleri çeşitli yönleri ile değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan bir mesleğe karar vermesidir” (Kuzgun, 1982: 2). “Bireyin çeşitli meslekler arasından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı birine yönelmesidir” (Çoban, 2003).

Mesleki Olgunluk: “Super (1957)’e göre mesleki olgunluk, bireyin çocuklukta seçim yapma evresinden başlayarak yaşlılıkta çalışma yaşamından emekli olana kadar süren mesleki gelişim sürecinde ulaştığı yerdir” (Akt. Bacanlı, 2005).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan çocukluk çağı örselenme yaşantıları (duygusal istismar/ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar) ve mesleki olgunlukla ilgili kuramsal açıklamalar yapılmış ayrıca konu ile ilgili geçmiş yıllarda yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen bazı araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1.Çocuk Örselenme Yaşantısı (İstismarı) Kavramı

“Çocuk kavramı tarihte toplumun yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomilerine göre değişen bir kavramdır” (Naim, 1968, s.3). Çocukluk, insan yaşamında hızlı bir gelişme ile geçen dönemdir. Bu dönemin temel özelliği çocuktaki masumiyet, gereksinimi ise güvenlik ve sevgidir.

1995 yılında kabul edilip resmi gazetede yayımlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde, “18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır” ifadesi yer almaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 42 maddeden oluşan bölümünde özellikle 2, 16, 26, 28, 33 ve 36. maddeleri çocuğun yaşama hakkı, sağlık, beslenme, eğitim hakkı, ilköğretim zorunluluğu, çocuğun onurunu koruma hakkı, çocuğun her türlü zararlı maddeden korunması, büyüklerin kendi çıkarları için çocukları kullanmamaları gibi çocukların insanca yaşama- gelişme ve toplum içinde yer alma haklarını içermektedir.

“Çocuk Hakları Sözleşmesi şu anda dünyanın her yerinde kabul gören ve çocukların yüksek yararının öncelikli hedef olarak benimsendiği en önemli uluslar arası sözleşmedir. Bu da çocukların öneminin her geçen gün arttığını ve önemsendiğini gösteren en somut kriterdir” (Polat, 2007, s.23).

Çocuk istismarı ve ihmali yakın bir tarih olan 19. Yüzyıl sonlarına doğru müdahale edilmesi gereken bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Çocuk istismarı ile ilgili ilk tıbbi tanım 1860 yılında, Fransız Adli Tıp Profesörü Ambres Tardieu tarafından yapılmıştır. Tardieu, dövülerek öldürülen 32 çocukta tespit ettiği otopsi bulgularını derlemiştir. ABD’de bildirilen ilk çocuk istismarı olayı 1874 yılında New York şehrinde aileye

gelen bir misafir kadın tarafından ortaya çıkarılmıştır. Mary Ellen Wilson adında üvey annesi ile birlikte yaşayan sekiz yaşındaki bir kız çocuğunun tek başına bırakılıp sürekli dayak yediğini fark eden kadın, yardım için birçok yere başvurmuş ancak destek görememiş, en sonunda Hayvanları Koruma Derneği'nden destek görebilmiştir. Derneğin aldığı ilk ihbar bu değildir ancak bir önceki ihbarı değerlendiren dernek başarılı sonuç elde edememiştir. Dernek Başkanı Henry Berg, bir vatandaş olarak ihbara da kayıtsız kalmayıp Mary Ellen Wilson için mahkemeden koruma kararı aldırtıp, bir bakım evine ardından da bir ailenin yanına yollanmasını sağlamıştır. Üvey anne de bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Bundan sekiz ay sonra çocuklara yönelik ilk dernek, Mary Ellen davasının avukatlığını yapan Elbridge Gerry tarafından kurulmuştur. Kısa sürede tüm Amerika'da bu tip dernekler kurulmuş ve yaygınlaşmıştır(Lazoritz ve Shelman, 1996, s.235-237)

“1961 yılında, Henry Kempe yıllık Amerikan Pediatri Akademisi'nin toplantısında “Hırpalanmış Çocuk Sendromu” (Battered Child Syndrome) ile ilgili görüşlerini sunmuştur” (Kempe, Silverman, Steele, Droegemuller ve Silver,1962, s.17-24).

“1974 yılında ABD'de "Hırpalanmış Çocukları Koruma ve Tedavi Etme" (Child Abuse Prevention and Treatment) adı altında bir yasa çıkarılmıştır ve bu yasa ile çocukların tanınması, korunması ve tedavileri için bir fon ayrılmıştır. Bu yasada 1974 yılında istismar ve ihmal edilen tüm çocukların rapor edilmesi mecburiyeti konulmuştur” (Polat, 2001)

Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali alanında 1980’li yıllara kadar, çocuğa karşı şiddetin geleneksel disiplin yapımızın bir parçası olarak görülmesi nedeniyle bilimsel alanda farkındalık gelişmediği söylenebilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 1995 yılında onaylamasıyla Türkiye’de de yürürlüğe giren çocuk hakları sözleşmesi çocuk istismarının önlenmesi için ülkemizde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Çünkü bu sözleşmeye imza atan ülkeler sözleşmenin getirdiği yükümlük ve sorumlulukları yerine getirmek zorundadır.

“1988 yılında Ankara’da, Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'nin Türkiye temsilcisi olacak olan Türkiye Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği kurulmuştur” (İzmirli, 2000, s.37-49). Bu dernek, toplumu ve ilgili kişileri bilinçlendirmek için ulusal ve uluslararası düzeyde toplantılar düzenlemekte, konuya ilişkin çeşitli yayınlar ve araştırmalar yapmaktadır. Bu alana yönelik düzenlenen ilk kongre 1989 yılında “Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi”

adıyla düzenlenmiştir. 1992 yılında İstanbul’da Prof. Dr. Oğuz Polat tarafından Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği kurulmuştur. Bu dernek konuyla ilgili hem akademik düzeyde hem de toplum bilinçlenmesi bazında görev yapmaktadır.

2.2.Çocuk İstismarının Tanımı

Çocuk istismarına ortak bir tanım getirilmesi, hukuk, tıp, psikoloji gibi farklı bilim dallarının araştırma konusu olması nedeniyle oldukça zor olmuştur. Her bilim dalı istismarın farklı boyutlarına odaklanmış ve kendi alanları doğrultusunda tanımlamalar yapmıştır. Örneğin bazı tanımlar istismarda çocuğun gördüğü zararın derecesini, bazı tanımlar niyeti vurgulamaktadır. Tanıma ilişkin sorunlar, konunun disiplinler arası özelliğinden kaynaklandığı gibi toplumsal ve kültürel değerlere de bağlanmaktadır. Özellikle toplumlar arası kültürel farklılıklar çocuk istismarını tanımlamayı oldukça güçleştirmektedir. Bir toplumda çocuğa karşı yapılan davranışların çocuk istismarı ve ihmali olarak algılanıp algılanmayacağı, toplumda bulunan bireylerin değerleri, inançları, benimsedikleri toplumsal normlar, çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri ve aile ilişkileri gibi etkenler tarafından belirlenmektedir, ancak bir çocuğun insanlardan izole edilmiş bir biçimde büyütülmesi ve bunun sonucunda normale yakının altında zekaya sahip olması, konuşma bozukluğu, yürümede fonksiyon kaybı, insanlar ve objelere şiddet göstermesi her kültürde çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır(Kempe, Silverman, Steele, Droegemuller ve Silver,1962, s.17-24).

“İngilizce’de “*child abuse and neglect*” olan sözcüklerin Türkçe karşılığı olarak çeşitli kelimeler kullanılmaktadır ancak en sık kullanılanı “ çocuk istismarı ve ihmali”dir. Bu tanım, çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan zarar görmesi, çocuğa yönelik tekrarlanan kötü davranışlar, kötü muameleye uğrama anlamlarında kullanılmaktadır” (Bilir, Arı, Dönmez ve Güneysu, 1991, s.9-18).

Helfer ve Kempe (1972), çocuk istismarını ve ihmali “Anne-babaların veya çocuktan sorumlu kişilerin giriştiği veya yerine getirmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda çocukların kaza dışı hasara uğramasıdır” diye tanımlamıştır.

Bir başka tanımda ise Parke ve Colimer(1975), “Anne-babaların ve çocuğa bakmakla yükümlü olanların giriştiği, çocuk yetiştirme ile ilgili kültürel standartlara uygun olmayan, eylem ve eylemsizlikler sonucu çocuğun kaza dışı hasara uğraması” olarak açıklamıştır.

Farklı tanımların olması ve ortak bir tanımın oluşturabilmesi için 1985 yılında Dünya Sağlık Örgütü uzmanları bir araya getirerek çalışmalar yapmış ve bir tanım yayınlamıştır. Bu tanıma göre, çocuğun, sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan, davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir.

“İstismar, çocuğun sağlık, mutluluk ve gelişiminden sorumlu kimse tarafından yapılabildiği gibi, böyle bir sorumluluk taşımayan kimseler tarafından da yapılabilir” (Topçu, 2009, s.23)

Dünya Sağlık Örgütü’ne (2002) göre, dünyada istismara uğrayan çocuk sayısı oldukça fazladır. Avrupa ve Asya merkezli bir çalışma 9-17 yaşlar arasındaki her 10 çocuktan 6’sının yanlış bir şey yaptıkları zaman anne-babaları tarafından dayak yediklerini göstermektedir. İngiltere’de haftada dört çocuk istismar ve ihmal nedeniyle ölmekte, dört yaş altında her 1000 çocuktan biri fiziksel istismara uğramaktadır. 0-4 yaş arasında çocuk istismarının görülme sıklığı, 5-14 yaşa göre 2 kat fazladır.

2.3. Çocuk İstismarı ve İhmali Türleri

“Çocuk istismarı kapsamına giren tüm eylemlerin ortak bir noktası vardır; o da çocuğa verilen zarardır. Bu zarar, insan davranış ve fiillerinden kaynaklanır. Bu ortak nokta temelinde, çocuk istismarı gruplara ayrılıp incelenebilir” (Topçu, 2009, s.31). 4 gruba ayrılır:

1. Fiziksel İstismar
2. Cinsel İstismar
3. Duygusal İstismar
4. İhmal

Türkiye’de çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda, %78 gibi yüksek bir oran ile duygusal istismarın ilk sırada olduğu görülmektedir. Fiziksel istismar %24 ve cinsel istismar %9 oranındadır. 1980-1982 yılları arasında sekiz ilde yapılan bir diğer araştırmada, istismara uğrama oranı %33, tokat atma, kulak ve saç çekme oranı %25, sopa ile dövme oranı %14 olarak bulunmuştur. Eğitimsiz ailelerin %40’ı çocuklarını istismar ederken, eğitim düzeyi yüksek ailelerde bu oran %17’dir. Bir diğer araştırmada, 7-14 yaş grubundaki çocukların yaklaşık %40’ı anne veya da babaları tarafından dayak yediklerini belirtmişlerdir (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006, s.153-157).

2.3.1. Fiziksel İstismar

“Fiziksel istismar; çocukların onlara bakmakla yükümlü olan kişilerin elinde fiziksel açıdan zarar görmesi yani bedensel bütünlüğünün bozulmasıdır” (Polat, 2001, s.86). “Fiziksel istismar çocuk istismarının en sık görülen ve kolay tanımlanan istismar türüdür ve en geniş anlamda “çocuğun kaza dışı yaralanması” şeklinde tanımlanabilir. En sık rastlanan tür, çocuğu dövme şeklindedir” (Polat, 2007, s.45).

Bulgularının gözle görülür olması ve tanı konmasının diğer istismar türlerine göre kolay olması nedeniyle çocuk istismarı sorununda ilk dikkati çeken istismar türü; fiziksel istismardır.

“Fiziksel istismar, istismar kavramının oluşması ve yaygınlaşması konusunda büyük öneme sahiptir. Yapılan ilk çalışmalarda, ihmal ve cinsel istismar olguları da fiziksel istismar kapsamında incelenmiş, fiziksel istismarın tanımlanmasının ardından konu üzerine araştırma ve yayınlar artmıştır” (Kempe, Silverman, Steele, Droegemuller ve Silver,1962, s.17-24).

Fiziksel istismar için çok sayıda tanım olmasına karşın hepsinin ortak noktası; çocuğun sağlığını olumsuz etkileyen ve vücutta iz bırakan lezyonların, yaralanmaların bulunmasıdır. Fiziksel istismarın çeşitli kategorilerde incelendiği ve farklı alt başlıkların bulunduğu görülmektedir.

2.3.1.1.İstismarı yapan kişilere göre istismar türleri

1. *Ebeveyn tarafından istismar* (Parental abuse): Aile içinde çocukların kaza dışı yaralanmaları sonucu ortaya çıkar.
2. *Kurumda istismar* (İnstitutional abuse): Okul, yuva, yetiştirme yurdu veya kamp gibi kurumlarda yönetici yada öğretmenler tarafından uygulanan istismar olgularıdır (Giardino, Christian, Cindy, Giardino ve Eileen, 1997).

2.3.1.2.Fiziksel istismar uygulanma şekline göre istismar türleri

1. *Aletsiz saldırılar*; Bunlar istismarın bir alet kullanmaksızın yapıldığı olayları kapsamaktadır. Tokat, yumruk, itip-kakma, tekme, sarsma ve çimdikleme gibi uygulamalar ile çocukta lezyonların oluştuğu gözlenmektedir.
2. *Aletli saldırılar*; Bu tür saldırılar ise istismarın bir alet kullanılarak, çocukta çeşitli lezyonların oluşturulduğu durumlardır. Kullanılan araç genellikle kemer,

herhangi bir ev eşyası, hortum, sigara, ütüdür (Goldman, Renitta ve Gargiulo, 1990).

“Fiziksel istismara maruz kalan bir çocuğun doktora başvurması durumunda bunu belirleyecek en önemli bulgu vücuttaki lezyonlardır” (Polat, 2007, s.60).

Aral (1997) yaptığı çalışmada çocukların % 65.72’sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismara uğradıklarını belirlemiştir.

“Ailelerde, fiziksel istismar genellikle tek başına uygulanmaz. Çocuklar, bedensel istismara ek olarak diğer istismar türlerine de maruz kalırlar. Fiziksel istismara uğrayan çocukların, çoğu kez duygusal istismara ve ihmale uğradıkları bulunmuştur” (Mash ve Wolfe, 1991).

“Sağlık, ekonomik ve sosyal olanakların elde edilebilirliği ile şiddet arasındaki ilişkiye göre, şiddetin yaşandığı ailelerin daha az oranda toplumsal organizasyonlara katıldığı görülmüştür” (Daly ve Wilson, 1980, s.277-288; Gelles, 1982, s.59). “Türkiye’de yapılan çalışmalar ise özellikle geleneksel aile yapılarında, konuşarak ikna etme yerine fiziksel cezalandırma yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığını göstermektedir” (Kağıçbaşı, 1990, s.39-41).

Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre;

- Çocuğa karşı şiddetin yaşandığı ailelerde karı – koca çatışması, tatminsiz evlilik gibi özellikler bulunmuş ve aile içinde genellikle sözlü denebilecek bir şiddetin yaşandığı görülmüştür.
- Ebeveynlerden birinin üvey olması durumunda çocuğun şiddetle karşılaşma olasılığı fazladır.
- Çocuk bakımı ve karar alma konusunda eşit dağılımın yaşanmadığı ailelerde çocuğa karşı şiddet oranı yüksektir.
- Ayrıca, büyük ölçüde ailenin yaşadığı sıkıntılar ve ani değişmelerle çocuğa karşı şiddet arasında bir ilişki kurulmaktadır.

2.3.1.3.Fiziksel istismarın çocuk üzerindeki etkileri

Aile içi şiddetin önemli bir boyutunu oluşturan çocuğa karşı fiziksel ceza toplumumuzda oldukça yaygın görülen bir disiplin yöntemidir. Ancak disiplin amacı ile uygulanan fiziksel ceza genellikle fiziksel istismar boyutlarında olmaktadır. Fiziksel

şiddet bir kuşaktan diğere aktarılmaktadır. Sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar şiddet kullanmayı ve bunun normal bir davranış olduğunu anne-babalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenir.

Fiziksel cezanın çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri birçok sosyal bilimcinin ilgi odağı olmuş ve bu konuda çok detaylı araştırmalar yapılmıştır. Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre;

- Fiziksel ceza gören çocuk kaygı yaşamakta ve içine kapanmaktadır. Bu çocukların benlik kavramlarının da olumsuz etkilediği belirlenmiştir.
- Fiziksel ceza ile öz saygının azalması ve psikolojik sorunlar arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur.
- Fiziksel ceza çocukta saldırganlık ve şiddet davranışlarına yol açmaktadır.
- Şiddetli bir fiziksel ceza ile karşı karşıya kalan çocuk korkmakta ve kendisini çaresiz ve değersiz hissetmektedir.
- Çocukluklarında fiziksel ceza görmüş üniversite öğrencilerinin yoğun kaygı ve depresyon yaşadıkları, sosyal ilişkilerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir.
- Şiddetli fiziksel cezaya maruz kalan çocuk bunu ebeveynliğin normal bir parçası olduğunu öğrenmekte ve bir yetişkin olarak aynı davranış kalıplarını kendi çocukları üzerinde uygulamaktadır.
- Şiddetli cezaya maruz kalanların kendi çocuklarını istismar etme olasılığı, bu tür davranış görmemiş çocuklardan 5 kat daha fazladır.
- Aile içi şiddet araştırmaları, çocuk ve ergen yaşta dayığa maruz kalmanın yaşamın sonraki devirlerinde eşe yönelik şiddet olgusunun hazırlanmasında etken olduğunu göstermektedir.
- Çocuklukta şiddete maruz kalan çocuk ileriki yaşantısında bunu sadece kendi çocuğuna yönelik olarak değil başkalarına yönelik olarak da kullanmaktadır.
- Babanın anneye saldırgan davranışını gören çocuklar, şiddet kendilerine yönelme bile kurban durumundadır.
- Davranış sorunu olan çocuğun, saldırgan davranışları ile ebeveynlerin tutarsız bir disiplin yaklaşımı ve çocuğa ilgi ve desteğin bulunmayışı arasında pozitif bir ilişki vardır.

- Çocuklukta karşılaşıla fiziksel ceza sonucunda ilerideki yaşlarda ortaya çıkan saldırganlık davranışları erkeklerde kızlara oranla daha fazladır (İzmirli, Polat, 2001 s. 90).

2.3.2.Cinsel İstismar

“Cinsel istismar çocuk istismarları içerisinde saptanması en zor olanıdır. Çoğunlukla gizli kalan ve gün yüzüne çıkmayan cinsel istismarın özellikle kısa ve uzun dönemli etkileri çok önemlidir” (Polat, 2007, s.93).

Kempe ve Kempe(1984), “bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocuk ve adolesanların bilinçli olarak onay vermeye muktedir olmadıkları, bütünüyle algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ter düşen cinsel aktivitelerde taraf olmaları, cinsel istismardır”.

Margolin(1990) tanımında; “psikoseksüel gelişimi tamamlanmamış ve yaşı küçük olan bir çocuğun, bir yetişkin tarafından cinsel uyarım ve doyum amacıyla kullanılmasıdır” demiştir.

Çok sayıda tanımın olması nedeniyle karışıklığı ve tutarsızlığı önlemek amacıyla NCCAN’ın (Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi) 1991’de yayınladığı tanımı benimsenmiştir. “Çocuk ve erişkin arasındaki temas cinsel stimülasyonu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismarı olarak kabul edilir. Cinsel istismar diğer bir çocuk tarafından eğer bu çocuğun diğeri üzerinde belirgin bir gücü veya kontrolü varsa veya bariz bir yaş farkı varsa da gerçekleştirilebilir”

Howe’ye (2005) göre, “çocukların cinsel istismara uğradığı aileler, aile bireyleri arasında bağlılığın en az olduğu, stres düzeyinin en yüksek ve ilişkilerin en karmaşık olduğu ailelerdir”. “Aile içi iletişimin zayıf, netlik, esneklik, hoşgörü ve duygusal yakınlıktan yoksun olması sık görülen bir durum olarak belirtilmektedir. Çocuk cinsel istismarında, aile içindeki ve çocuk ile anne baba arasındaki ilişkilerin zayıf olması sık gözlenen bir durum olarak değerlendirilmektedir” (Finkelhor, Hotaling, Lewis ve Smith, 1990, s.19-28)

Anne-baba arasındaki çatışma, düşük sosyal destek de çocuk cinsel istismarı ile ilişkilendirilmektedir. Cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının biyolojik babaları ile ilişkilerinin zayıf olması ya da evde üvey babanın bulunması, kızların öz anne ve babalarıyla olan ilişkilerinin zayıf olmasının cinsel istismara uğrama riskini artıran bir unsur olarak görülmektedir. Anne

babalara ait sosyal ve psikolojik özelliklerin, çocukların cinsel yönden istismar edilme riskini artırdığı bilinmektedir. Bu özellikler arasında uyuşturucu madde ve alkol kullanımı, aile içi şiddet nedeniyle annelerin depresif, çaresiz, öfkeli ve zihinlerinin karışık olması, anne-babanın kendi geçmişinde istismar öyküsü olması bulunmaktadır(Brown, Cohen, Johnson, Salzinger,1998, s.1065-1078).

Benzer sonuçlar alınan bir başka araştırmada, “Hacettepe Çocuk Hastanesi’ne 2000-2004 yıllarında başvuran ve cinsel istismar tanısı ile izlenmiş anne-babalarda psikiyatrik problemler, geçimsizlik, düzensiz aile yapısı, işsizlik, üvey babanın varlığı risk faktörleri olarak belirlenmiştir”(Çengel, Çuhadaroğlu ve Gökler, 2007, s.256-262).

Kök, Balcı ve Yazar (2011) yaptığı bir araştırmada okul öncesi öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğrencilerin en fazla “ihmal “ belirtilerini en az ise “cinsel istismar” belirtilerini bildiklerini, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun “istismar” ve “ihmali” ilk olarak medyadan duyduklarını ortaya koymuşlardır.

“Cinsel istismar, istismar tipleri içerisinde tanı konması, tedavisi ve etkileri açısından en zorlayıcı olan istismar tipidir. Özellikle aile içi cinsel istismarda bu çok daha zorlaşmaktadır” (Polat,2007, s.156)

2.3.3. Duygusal İstismar

İstismar türleri arasında yapılan eylemler ve sonuçları açısından görülüp ölçülebilmesi en güç olan ancak gündelik yaşamda en sık rastlanan istismar türüdür. Duygusal istismar, tek başına var olabileceği gibi diğer istismar tiplerine eşlik edici konumda olup, en sık rastlanmasına rağmen en az müdahale edilen, en az tanılanan istismar türü olarak değerlendirilmektedir. Fiziksel ve cinsel istismarın somut izleri yok olduktan sonra da duygusal istismar devam eder (Thompson, Kaplan,1999, s.91-96).

“Duygusal istismarın tanımı diğer istismarlara göre bazı değişiklikler içermektedir. Örneğin bir davranış modeli bebeklik anında normal kabul edilirken gelişim döneminde duygusal istismar sınıfına girmektedir. Bu yüzden diğer istismar türlerine göre duygusal istismar biraz daha karmaşık ve saptanması zor bir istismar tipidir” (Polat, 2007, s.229)

“Saatlerce merdiven altına kapatılarak, kilit altında tutulmakla cezalandırılan veya sürekli hakarete maruz bırakılan bir çocukta istismar belirtileri, fiziksel istismar sonucu morarmış bir yüzde veya bedende gözlemlenen izler kadar belirgin değildir.

Duygusal istismarda, istismarın izlerini doğrudan görebilmek çoğu zaman imkânsızdır” (Topçu, 2009, s.34)

“Duygusal istismar, çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötüye kullanılması, yapılan ve yapılması gerekli olup da ihmal edilen toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlardır. Duygusal istismar sınırsız olarak her yaşta görülebilmektedir” (Bilir, Arı, Dönmez ve Güneysu, 1991, s.46). “Türkiye’ de yapılan araştırmalarda duygusal istismarın %78 gibi yüksek bir oranla diğer istismar türleri arasında ilk sırada yer aldığı görülmüştür” (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006, s.153-157).

Garbarino(1978), duygusal istismarla ilgili şu tanımı yapmıştır: “Çocukların benlik saygısı ve kişiler arasında ilişki kurma becerilerinin gelişimini kabul etmeyen ya da cezalandıran tutumları içeren davranışlardır” (Akt. Topçu, 2009, s.35).

Garbarino(1993), duygusal istismar kapsamına giren davranışları; reddetme, yalıtma(izole etme), korkutma, inkar etme ve erişkinleştirme olarak sınıflandırmaktadır (Akt. Topçu, 2009, s.35).

İstismara etken olan nedenler Johnson(2002) tarafından şöyle sıralamıştır:

1. Doğum sonrası çocuk ile anne arasındaki sıcak bağın kurulamaması.
2. Bozuk iletişim
3. Olgunlaşmama
4. Geniş aileler
5. Psikolojik problemler(Akt. Topçu, 2009, s.36).

Her ebeveyn ya da bakıcı çocuğu yalnız bırakabilir veya uygun olmayan duygusal tepkiler verebilir. Örneğin çocukla ilgilenmeyebilir, yorgunluğuna bağlı olarak kızgın olabilir. Bazı ebeveynler böyle davrandıklarında ne yaptıklarının farkına varıp kendilerini kötü hissederler ve belki özür dileyerek bir sonraki sefer daha iyisini yapmaya çalışırlar. Bu durumdaki çocuklar istismara maruz kalmış sayılmamaktadır. Buradaki anahtar kelime niyet ve devamlılıktır (O’Hagan,1995, s.449-461)

Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bir çalışmaya göre, algılanan duygusal istismar arttıkça benlik algısına ilişkin puanların düştüğü ve depresyon ve kaygı puanlarının yükseldiği belirlenmiştir. Yapılan bu araştırmada cinsiyet, yaşanılan yer, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Siyez, 2003).

2.3.4. İhmal

Çocuk ihmali, çocuğa karşı en temel sorumlulukların yerine getirilmemesi şeklinde tanımlanabilir. Çocuğun sağlığı, fiziksel veya psikolojik gelişimi için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması olarak tanımlanan “Çocuk İhmal”, bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun ihmal edilmesi de, istismar davranışı kadar önemlidir. Bir çocuğu ihmal etmek onu hırpalamak kadar zararlı olabilmektedir(Aral, Gürsoy,2001, s.151)

“Çocuğun ihmal edilmesi de, istismar davranışı kadar önemlidir. Bir çocuğu ihmal etmek onu hırpalamak kadar zararlı olabilmektedir. Amerika’da resmi kurumlara ait ihbar bilgilerine göre, ihmal olaylarının %10’u ciddi fiziksel zararlara neden olmuştur” (Mraovich, Wilson, 1999).

Araştırmalar ihmal edilmiş çocukların çoğunun aynı zamanda fiziksel ve duygusal istismar kurbanı olduklarını da göstermektedir.

Düşük gelir grubuna giren çocukların daha çok bedensel ihmale maruz kaldıkları ve bu gruptaki çocuklarda eğitsel ihmalin, duygusal ihmalden daha sık yapıldığı anlaşılmıştır. Ek olarak yüksek gelir düzeyine giren çocuklara göre düşük gelir grubundaki çocuklarda uğradıkları tüm kötü muameleler nedeniyle daha çok hasar ve zedelenme olduğu saptanmıştır (Topçu, 2009).

Çocuğun temel gereksinimleri başlıca altı grupta toplanmaktadır:

1. Dokunulma: Çocuğa karşı ilgi göstererek geri iletinin verildiği, tutma, kucaklama, yüreklendirme, övme ve ona sıcaklık gösterilmesinin uygulanması gereklidir.
2. Güven: Çocuğun sağlığıyla ilgilenme, yeterli düzeyde yiyecek ve giyecek verme,onu tehlikeli durumlardan korumayı kapsamaktadır.
3. Düzen ve Yapı: Çocuğa yön verme, örnek alma, yapabileceği ve yapamayacağı davranışların sınırlarını belirtme, tutarlı hareket etme.
4. Sosyalleşme: Çocuğun duygularını olduğu gibi tanımlamak, onu yansıtmak, ona zaman ayırmak, dış dünya ile arasında köprü görevini görmek, özdeşim kurabileceği bir kişi olmak.
5. Uyarılma: Oyun yoluyla ve çocuğun dünyasına girerek değişik olaylarda acı, haz, neşe, heyecan gibi duygularını uyarma.

6. *Kendini Değerli Görme*: Çocuğu bir birey olarak görerek ona değer verildiğini hissettirecek davranışların gösterilmesidir (Unicef, 2003).

Genel olarak kabul edilen ihmal türleri;

1. Bedensel İhmal
2. Tıbbi İhmal
3. Duygusal İhmal

2.3.4.1. Bedensel ihmal

Bedensel ihmal tanınması en kolay ihmal biçimidir. Bu ihmal, çocuğun yiyecek, giyecek, korunma veya bakım gibi temel gereksinimlerinden yoksun kalmasına yol açan muameleye maruz bırakılmasıdır. Yoksunluk yoğun olduğunda, özellikle çocuğun korunmasının, kötü beslenmesinin veya yeterli sağlık koşullarının sağlanmaması durumlarında yaşamsal tehlikeler olabilir ve ihmal ölümle sonuçlanabilir. Bu tür ihmal olgusu ölümcül ihmal olarak da anılmaktadır(Margolin,1990).

Araştırmalar, bedensel ihmale daha çok yoksulluk koşullarında yaşamın yol açtığı streslerin neden olduğuna işaret etmektedir. Araştırmalarda duygusal yetersizliğin yoksul ebeveynlerde sıklıkla gözlemlendiği görülmektedir. Ancak, yoksullukla çocuk ihmali arasındaki ilişkiyi değerlendirirken, yaşanan toplumun sosyal ve siyasal yapısının göz önünde bulundurulması gerekir. Vatandaşlarına sosyal ve ekonomik güvence sağlayan bir toplumda ebeveynler eğer, aynı sosyo-ekonomik düzeydeki diğer ailelerin verdikleri olanakları, çocuklarına sağlamada yetersiz kalıyorlarsa, bu durumda bu gibi anne-babaların çocuklarını ihmal ettikleri düşünülebilir. Ancak, örneğin günümüzde Etiyopya, Sudan ve diğer bazı Afrika ülkelerinde yaşandığı gibi, sosyal güvenliğin olmadığı ve yardım alma olanağının olmadığı toplumlarda yoksulluk içindeki ailelerdeki ebeveynler, çocuklarını ihmal ediyor biçiminde suçlanamaz. Bu gibi durumlarda ihmalcisi olan anne baba değil ülke ve devlettir(Topçu, 2009).

2.3.4.2. Tıbbi ihmal

Tıbbi İhmal, Ekonomik olanaklar yeterli olmasına karşın bir çocuk için gerekli, yaşına uygun tıbbi bakımın sağlanmasında yetersizlik olarak tanımlanır. Bir çocuğun zarar göreceği ya da olasılıkla zarar göreceği biçimde temel sağlık bakımı gereksinimlerinin karşılanamadığı durumda tıbbi ihmalden söz edilebilir. Aşağıdaki durumlarda ortaya çıkar:

Çocuğun hastalık ya da yararlanma durumunda tıbbi bakım için zamanında başvurulmamış olunması

Anne babanın tıbbi önerilere uymaması

—Çocuğun tedavisi için yazılan ilaçların uygun bir biçimde verilmemesi

—Çocuğun iyileşmesini geciktirecek biçimde ilaçların verilmesi

Yaşamı tehdit edebilecek, tedavi edilebilen bir hastalık durumunda anne babanın tedaviyi sağlamaması ya da kabul etmemesi.

Çocuğun sağlık izlemlerinin zamanında yapılmaması

Çocuğun aşılarının yaşına göre uygun zamanlarda yapılmaması; aşıların yaptırılmamış olması ya da eksik olması (Polat, 2007).

2.3.4.3. Duygusal ihmal

“Çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmemesi, özellikle ergenlik yıllarında destek ve denetimden yoksun bırakılması olarak tanımlanabilir. Bu anne ve babalar çocuğun duygusal gereksinimlerine karşı kayıtsızdır. Çocuğu duygusal olarak reddedebilir, yok sayabilirler. Yeterli gözetim olmadığında, çocuk tehlikeli kişilere ve davranışlara yönelebilir” (Şahin, 2002). “Duygusal ihmalde en çok sözlü istismar yapılır” (Altunsoy, 2004).

2.4. Meslek, Mesleki Olgunluk ve Meslek Seçimi/Gelişimi Kuramları

2.4.1. Meslek

“İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütününe meslek denir. Her insan, gücü ölçüsünde, başkalarının kullanabileceği bir şeyler üretmekte ve kendisi de başkalarının ürettiklerini kullanarak yaşamını sürdürmektedir” (Kuzgun, 2005).

2.4.2. Mesleki Olgunluk

Meslek psikolojisinde mesleki gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herman (1951) ve Super (1957) meslek gelişiminin genel gelişime benzediğini, nasıl genel gelişim süreci belli evrelere ayrılmışsa ve bu evreler

için gelişim görevleri tanımlanmışsa, meslek gelişimi sürecinin de bazı evrelere ayrıldığını ileri sürmüşlerdir. Super (1963) mesleki gelişim sürecini beş evreye ayırmış ve bu evrelerin her biri için bireyden beklenen bazı mesleki tutum ve davranışlar tanımlanmıştır. Bunlara “mesleki gelişim görevleri” denir (Akt. Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Super (1957), mesleki gelişim ve mesleki gelişim görevleri kavramlarının “mesleki olgunluk” kavramını ortaya çıkardığını belirtmektedir (Akt., Smart ve Peterson, 1997).

Bu kavram, gelişimsel kuramların merkezinde yer alan bir kavramdır. Ayrıca mesleki olgunluk, kavramsal olarak zeka yaşı ile benzer olan mesleki yaş olarak düşünülebilir. Bireyler, farklı yaşlarda, farklı mesleki olgunluk düzeyleri gösterebilirler. Crites’e (1969) göre mesleki olgunluk, bireyin erken çocukluk dönemindeki hayali seçimlerinden emekli olmaya karar verdiği ana kadarki süreçte bireyin göstermiş olduğu gelişimin derecesini ifade eder (Akt, Levinson, Ohler, Caswell ve Kiewra, 1998).

2.4.3.Meslek Seçimi ve Gelişimi Kuramları

2.4.3.1.Özellik-faktör kuramı

Bu kurama göre, insan bir takım gizil güçlerle dünyaya gelir. Kişilik ise yetenek, ilgi, değer ve tutum gibi birbirinden ayrı ama birbiri ile etkileşim halinde bulunan bir takım özellik ya da faktörlerden meydana gelir. Bu özellikler ise gözlem, test ve envanter gibi ölçme araçları ile saptanabilir. Burada danışmanın görevi, kişiyi bilimsel yöntemlerle incelemek ve onun zayıf, güçlü yönlerini belirlemek, başarılı olacağı alanları kendisine göstermektedir. Burada yapılan iş niteliklerinin göz önüne alınması ve bu niteliklerin iş dünyasında kendine uygun bir yer edinmek isteyen bireyin, zaman zaman yaptığı tercihlerle ilişkisinin kurulmasıdır (Kuzgun, 2000).

2.4.3.2.Holland’ın tipoloji kuramı

Holland (1973), meslek seçimi kararı veren kişiler üzerinde yapmış olduğu gözlemler ve eğitim, ordu ve psikiyatri ile ilgili kurumlarda meslek danışmanlığı yaparken edinmiş olduğu deneyimlerden yola çıkarak, bireylerin içinde buldukları mesleki çevrelerin çeşitli gruplarda toplanabileceğini öne sürmüştür. Bireylerin meslek seçimlerinde buldukları

çevrenin büyük bir etkisi olduğunu gözlemlemiştir. Yine kişilik özelliklerinin, bireyin kendini görüş algısının meslek seçiminde etkili olduğunu ve çevre ile etkileşimde bulunarak bireylerin geliştiklerini öne sürmüştür. Holland'ın teorisine göre bireyler kişilik özelliklerine göre farklı mesleki ilgi alanlarına yönelebilmektedirler. Bu noktadan hareketle Holland altı değişik kişilik tipi ve mesleki eğilimden bahsetmektedir (Çakır, 2003).

1. Gerçekçi	2. Araştırmacı	3. Sanatçı
4. Sosyal	5. Girişimci	6. Gelenekçi

Aytaç (2001), Holland her bir mesleğin yukarıdaki altı kişilik özelliğinden birisine mutlaka uyduğunu ileri sürmektedir. Gerçekçi bir kişilik yapısına sahip birey, mekanik ilgileri olduğu ve somut işlere değer verdiği için mühendislik gibi alanlara yönelir. Araştırmacı yapıdaki birey, bilim adamlığı, kimyagerlik gibi alanlara ilgi duyar ve yönelir. Sanatçı birey, müzik, tiyatro, reklâm, tasarım gibi alanlara; Sosyal eğilimli birey, sosyal çalışma, insan kaynakları uzmanlığı ve öğretmenlik gibi alanlara; Girişimci kişiliğe sahip birey, işletme yöneticiliği, hukuk, politika gibi alanlara yönelir. Geleneksel yapıdaki birey ise bankacılık, büro işleri ve muhasebe gibi kurallı ve düzenli iş alanlarına yönelir. (Akt. Çoban, 2005).

2.4.3.3.Karar verme kuramları

Meslek tercihinin bir karar verme eylemi olduğunu kabul eden “Karar Kuramları” meslek seçiminin yaşam boyu verilen ve birbirine dayalı bir takım karar örüntülerinin ürünü olduğunu söyler. Karar verme sürecinin salt duygusal bir eylem olmadığı, bilissel yönünün de ağır bastığı ve önemli olan bireyin nasıl bir stratejiye bağlı olduğunun çözümlenmesi gerektiğini savunan Gelatt, Katz gibi kuramcılar karar verme stratejilerini tanımlama ve saptama yoluna giderler (Yeşilyaprak, 2006).

Çevresine esnek bir uyum yapabilen insan, ihtiyaçlarını karşılama çabalarını sürdürürken karar verme davranışı göstermektedir. Karar verme, bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir objeye götürecek birden fazla yol olduğu zaman, ya da bir ihtiyacı gidermek için uygun bir hedef olup olmadığı kesin değil iken yaşanan sıkıntıyı giderici bir yöneliş olarak tanımlanabilir. İnsan çevresine otomatik olarak içgüdüsel tepkilerle uyum sağlayan bir varlık olmadığından, yaşamının her aşamasında karar verme yaşantısı geçirmektedir. Karar vermeyi gerektiren sorun önemsiz, karardan dönme olasılığı fazla olduğu zaman yaşanan gerilim de az olacağı için, bu gibi durumlarda kişi, bir davranış tarzına yöneldiğinde karar vermiş olduğunun farkında olmayabilir. Bu bakımdan bireysel karar verme sürecinin incelenmesi ve bu sürecin gerisindeki dinamiklerin ortaya çıkarılması ile elde edilecek bulguların ışığında bireylere etkili

karar verme yöntemlerinin öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Günümüzde ekonomi, eğitim, siyaset gibi alanlarda ortaya çıkan sorunlarda bireylerin nasıl karar verdikleri, sosyal bilimlerin üzerinde durdukları bir konu olmuştur (Kuzgun, 2000)

2.4.3.4.Gelişim kuramları

Ültanır(2003) gelişimsel kuramları,” bireyin hangi düşünce, yetenek ve becerisinin meslek seçimi aşamasına etki edeceği sorusu üzerinde sistematik çalışmalar yapılan kuramlar” olarak tanımlamıştır.

2.4.3.4.1.Ginzberg’in mesleki gelişim kuramı

“Meslek seçiminin yalnızca belirli bir anda gerçekleşen bir olay değil, çocukluktan ergenliğe, oradan da erken yetişkinliğe kadar uzanan dönemi kapsayan bir gelişim süreci olduğunu ileri süren ilk kuramcılar Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma’dır” (Kutluğ, 2007).

Ginzberg ve Arkadaşları (1951), meslek seçimi konusunu bir gelişimsel süreç olarak almakta ve bu süreci dönemler halinde incelemektedir. Bu kurama göre meslek seçimi zamana bağlı olarak gelişen ve uzun yıllardan sonra gelişimini tamamlayan bir süreçtir. Bireyin sürekli olarak kazandığı tecrübeler bir birikim içinde meslek seçimini önemli ölçüde etkilemekte, ayrıca seçim sürecinin kendisi bütün etmenleri uzlaştırıcı bir nitelik taşımaktadır (Akt. Yılmaz ve Bilge, 2008).

Ginzberg ve arkadaşlarına göre meslek seçme karan gelişimsel bir süreçtir. Mesleki gelişim kuramcıları, diğer alanlardaki gelişim gibi meslek gelişimini de çeşitli evrelere ayırarak incelemişlerdir” (Bacanlı, 1995). “Ginzberg ve arkadaşları üç gelişimsel dönemden bahsetmişlerdir” (Yeşilyaprak, 2006). Bunlar:

1. Hayal Dönemi (6–11 yaşları)

“Hayal dönemi, 6–11 yaşları arasını kapsar. Bu dönemde önemli olan nokta çocukların meslek ile ilgili ifadelerinin “zevk ilkesi”nce yönlendirilmesidir. Çocuklar “özdeşim” yolu ile ulaşmak istedikleri meslekleri ifade ederler” (Kuzgun, 1982; Akt. Otrar, 1997).

2. Deneme Evresi (12–18 yaşlar)

Bu evre bireyin ergenliğe hazırlandığı ve ergenliğe girdiği yaşlara rastlamaktadır. Dolayısıyla ergen bu evrede artık güçlü

ve zayıf yanlarını, mesleklerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanakları tanımak için çaba sarf eder. Zaman perspektifi gelişmiştir. Şimdiki eylemlerinin geleceğini etkileyeceğinin bilincine varmaya baslar. Gelecekteki doyum için bazı zevklerini erteleyebilir. Meslek seçme sorununa bilinçli bir tavır alması gerektiğinin farkına varır. Bu evre dört alt basamağa ayrılır (Sürücü, 2005).

Bunlar:

1. İlgi basamağı
  2. Yetenek basamağı
  3. Değer basamağı
  4. Geçiş basamağı
1. İlgi basamağı (11–12 yas): Bu dönemde ilgiler ön plana çıkmaya baslar. Meslek tercihi ifadeleri ilgilere dayalıdır. Bu basamakta meslek seçiminin önemi anlaşılmaya başlanır.
  2. Yetenek basamağı (12–14 yas): Yetenekler üzerinde odaklanılır. Birey meslek tercihinde yeteneklerinin farkına varır.
  3. Değer basamağı (15—16 yas): Toplum içinde yer edinme, Topluma hizmet etme fikri belirginleşir.
  4. Geçiş basamağı (17–18): Bir iş veya ileri eğitimi düşünmeye baslar (Otrar, 1996).

3. Gerçekçi Evre (18–22 yaslar)

“18–22 yasları kapsamaktadır. Bu dönemin zaman süreci, diğerlerinden daha fazla farklılaşma göstermektedir. Çünkü mesleklerin gerektirdiği eğitim düzeyleri ve bireylerin iş yaşamına atılma yasları birbirinden farklıdır. Bu dönemde birey belirli bir mesleki amaca bağlanarak verdiği kararı gerçekleştirmektedir” (Otrar, 1997).

Bu evre üç alt basamağa ayrılır (Sürücü, 2005). Bunlar:

1. Araştırma Basamağı
2. Billurlaşma Basamağı
3. Belirleme Basamağı

1. Araştırma Basamağı: Geçmişteki birikimleri ele alarak bireyler kararlarını tekrar gözden geçirirler. Bu süre içinde:

1. Bir sürü uğraşmayı uygun olmayan olasılıklar diye elemine ederler.

2. Gelecekte doyum getirecek bir uğraşmayı seçmenin önemini anlarlar.

3. Tercih yapmanın zorluğunun farkına varırlar (Akbıyık, 1996).

2. Billurlaşma Basamağı: : Bireyin kendini verebileceği mesleği seçmesini etkileyen çok çeşitli faktörleri değerlendirdiği dönemdir.

3. Belirleme Basamağı: Seçeneklerin belli meslek amaçlarına göre değerlendirildiği bir dönemdir (Kuzgun, 1982; 1995. Akt. Otrar, 1997).

2.4.3.4.2. Super'in gelişim kuramı

Super (1957)'a göre benlik kavramı bir kimsenin kendini nasıl gördüğüdür. Bireyin benlik kavramı çevresiyle etkileşimle, belli durumlarda, belli bir fonksiyonda bulunmakla gerçekleşir. Bireyin benlik kavramı meslek seçimini etkiler. Super'a göre mesleğe karar verme, belli bir gelişim süreci içinde bireyle çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik kavramının bir mesleğe yansması ve ifadesidir. Mesleki gelişim devamlı bir süreç, meslek seçimi ise bir sentez yapma işidir. Bu kurama göre bireylerin mesleki gelişimlerinde onların yetenek, ilgi ve benlik kavramlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Ailenin ekonomik düzeyi, bireyin karşılaştığı fırsatlar ve birey ile çevre arasındaki ilişki meslek seçiminde önemli bir etkiye sahiptir. Mesleki gelişim süreci türlü dönemlerden geçerek zamanla ve yeni yaşantılarla değişmektedir (Akt. Bacanlı, 1995).

Bu gelişim dönemleri şunlardır:

1. *Büyüme evresi (0-14 yaş):*

a) Hayal Basamağı (4-10 yaşlar)

b) İlgi Basamağı (11-12 yaşlar)

c) Yetenek Basamağı (12-14 yaşlar)

2. *Araştırma evresi (14-24 yaş):*

a) Deneme Basamağı (14-17 yaşlar)

b) Geçiş Basamağı (18-21 yaşlar)

c) Sınama ve İzleme Basamağı (22-24 yaşlar)

3. *Yerleşme evresi (25-44 yaş):* Sınama Basamağı (25-30 yaşlar)

a) Sağlamlştırma Basamağı (31-44 yaşlar)

4. *Koruma evresi (45-64 yaş):*

5. *Çöküş evresi (65 yaş ve sonrası):*

a) Yavaşlama basamağı (65-70 yaşlar)

b) Emeklilik basamağı (71 yaş ve sonrası)

Bireyin gelişiminin bütün yönleri gibi mesleki gelişim de yaşamın ilk yıllarından başlayıp, yaşamın sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Genel gelişimin önemli yaşam dönemleri olduğu gibi, mesleki gelişimin de her biri belli özellikler tarafından tanımlanan mesleki yaşam dönemlerine bölünmüştür. Super (1963), meslek örüntüsü çalışmalarının sonuçlarına dayanarak, her döneme uygun mesleki gelişim görevlerini belirleyerek, açıklamışlardır. Super' a göre 14-35 yaş arası mesleki gelişim görevleri şunlardır:

1. Bir mesleki tercihi billurlaştırma
2. Bir mesleki tercihi sınırlandırarak belirleme
3. Bir mesleki tercihi uygulamaya koyma
4. Bir meslekte yerleşme
5. Meslekteki durumu sağlamlaştırarak ilerleme

Genel lise birinci sınıf öğrencileri araştırma evresinin deneme basamağında(14-17 yaşlar) bulunan öğrencilerdir. Bu dönem öğrencileri Super ve Overstreet (Akt. Bacanlı, 1995) tarafından belirlenen “Bir mesleki tercihi billurlaştırma” mesleki gelişim görevine ilişkin mesleki tutum ve davranışları yerine getirmek durumundadırlar. Bu döneme ait mesleki tutum ve davranışlar şunlardır:

1. Bir mesleki tercihi billurlaştırma gereğinin farkında olma
2. Meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörlerin farkında olma
3. Meslek seçiminde hedefleri etkileyebilecek faktörlerin farkında olma
4. Meslek seçiminde şimdi ve gelecek arasındaki ilişkinin farkında olma
5. Tercih edilen meslekle ilgili bilgi edinme
6. Tercih edilen mesleği planlama
7. İlgi ve değerleri farklılaştırma
8. Meslek seçiminde kaynakları kullanma

Mesleki gelişim görevlerini yerine getirme mesleki olgunluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Mesleki olgunluk, araştırma döneminden çöküş dönemine kadar uzanan mesleki gelişim doğrusu üzerinde yer alır. Aynı zamanda gelişimin derecesini belirlemede kullanılır(Super, 1957. Akt. Bacanlı, 1995). Mesleki gelişim doğrusu üzerinde yer alan mesleki olgunluk sadece gelişim dönemlerinde oluşan davranışların tüm birimleriyle değil, ama belli bir yaşam döneminin gelişimsel görevleriyle başa çıkmada ortaya konan davranışların daha arıtılmış ve daha küçük birimleri ile

tanımlanabilir. Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri onların aynı zamanda mesleki kararlarını vermeyi de önemli ölçüde etkilemektedir. Mesleki olgunluğun düşük olması bireyin uygun bir mesleki karar verebilmesi için gerekli olan davranışları henüz kazanamadığını göstermektedir.

2.4.3.5.Roe'nin ihtiyaç kuramı

A. Roe'nin kuramına göre (1957), “bireyin meslekî gelişimi doğrudan doğruya çocukluk yıllarında geliştirilen ilgilere ve bu ilgilerin temelinde yatan ihtiyaçların nasıl karşılandığına bağlıdır. Buna göre, çocuk- aile ilişkileri, ilgiler ve ihtiyaçlar, bunların gelişim ve doyum düzeyleri gibi meslek seçiminin ilk belirleyicileri olarak kabul edilmektedir” (Akt. Kepçeoğlu, 1994).

“Meslekler, psikolojik ihtiyaçları karşılamak üzere seçilirler. Bireyin çocukluk döneminde, evde ihtiyaçlarını karşılama derecesi ve yöntemleri onun ilerde meslek seçiminde belirleyici rol oynayan iç uyarıcıları oluşturur. Roe kuramını Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine dayandırmıştır” (Yeşilyaprak, 2006). İhtiyaçları öncelik sırasına göre sıraladığımızda su liste oluşur:

1. Fiziksel ihtiyaçlar(yiyecek, su, hava, boşaltım, uyku v.b.).
2. Güvenlik ihtiyacı(korunma, güven içinde olma).
3. Ait olma ve bağlılık(sevgi) ihtiyacı.
4. Öz saygı, kendine değer verme, önemli olma, bağımsızlık.
5. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı.
6. Bilme, bilgi sahibi olma ihtiyacı.
7. Anlama (anlam bulma) ihtiyacı, yaşamın anlamını kavrama.
8. Estetik ihtiyaç.

2.4.3.6.Psikanalitik kuram

Psikanalitik kuramcılara göre birey, toplumca uygun görülen etkinliklere katılarak libidosunu, toplumca kabul edilebilecek bir biçimde ifade eder. Bordin arkadaşları (1963)'na göre “meslek de kişiliğin bir yansımasıdır”. Hayatın ilk altı yılı kişiliğin oluştuğu dönemdir. Bu dönemde yemek yeme, yürüme, tuvalet eğitimi gibi çevreye uyum mekanizmaları, daha karmaşık davranışların gelişimi için gerekli temeli oluşturur. Ancak, yetişkinlerin davranışları da bebeklerinki gibi aynı içgüdüsel doyum

kaynaklarına yöneliktir. “Psikanalitik kuramcılardan Brill (1949)’e göre, normal insanın meslek seçme konusunda rehber ihtiyacı yoktur. Çünkü insanın bilinçdışı dürtüleri, onun hangi alanda doyum sağlayacağını söyleyen en iyi rehberdir” (Akt. Kuzgun, 2000).

Meslek seçimi konusuyla yakından ilgilenen psikanalitik yönelimli bazı araştırmacılar, mesleğin bilinçdışı ihtiyaçları doyurma yolu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Psikanalistler göre meslek seçimi, zevk (pleasure) ve gerçeklik (reality) ilkelerine göre yapılan bir davranıştır. Zevk ilkesi insanı, doğurgularını düşünmeksizin hemen hoşlanacağı sonuçlara götüren davranışlara yöneltirken, gerçeklik ilkesi kişinin dikkatini bu zevkin mahiyetine ve süresine çeker. İnsan is seçerken o andaki ve gelecekteki zevki hesaba katar. İnsanın içgüdüleri onun hangi uğraş alanlarından zevk alacağı konusunda bir iç rehber rolü oynar (Kuzgun, 2000).

2.5.Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı(İstismar) ile İlgili Araştırmalar

Çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalan çocuklarla, istismarın uzun dönem etkilerinin ele alındığı bir tarama çalışmasında; fiziksel istismarın uzun dönem etkileri olarak; saldırganlık ve şiddet davranışı, şiddet içermeyen suçlar, madde kötüye kullanımı, kendine zarar verme ve intihar davranışı, duygusal problemler, kişiler arası ilişkilerde sorunlar, akademik ve mesleki zorlanmalar genel olarak bulunmuştur (Rummell ve David, 1993).

Taşdelen (1995) tarafından ortaokulda öğrenim gören 234 öğrenciyle yapılan araştırma sonucuna göre yüksek düzeyde duygusal istismar algılayan gençlerin öz-kavramlarının daha düşük, sürekli kaygılarının daha yüksek, duygusal ve davranışsal sorunlarının daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca, bu bulguların her iki cinsiyet için benzer olduğu tespit edilmiştir.

Çocukluk hatıraları ve istismar arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya çocukluğunda istismara uğramış, yaşları 17 ile 46 arasında değişen 553 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaklaşık yarısının çocukluklarında yaşamış oldukları istismar olaylarını hatırlamadıkları, hatırlayanların ise fiziksel istismarı %21, duygusal ve cinsel istismarı

%18 oranında hatırladıkları ve kadınların erkeklere göre cinsel istismardan daha çok etkilendikleri tespit edilmiştir (Melchert, 1996).

Swanston, Tebbutt, Oates ve O'Toole'un (1997) cinsel istismar mağduru çocukları 5 yıl sonra incelemeye alarak yaptıkları araştırma sonucunda, cinsel istismar mağduru çocukların %43'ünün benlik saygısının düşük olduğu bulunmuş ve yaş arttıkça benlik saygısının düştüğü ortaya konmuştur.

Sporun duygusal istismara uğrayan ergenlerin benlik kavramına etkisini araştırmak amacıyla yapılan bir çalışmada, erkeklerin kızlara göre daha fazla duygusal istismara uğradığı ortaya konulmuştur (Göde, Savi ve Savi, 2000).

Zoroğlu ve arkadaşları (2001) yaptıkları araştırmada çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçlarını incelemiştir. 839 öğrenciyle yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin % 16.5'inin ihmale %15.8'inin duygusal istismara, %13.5'inin fiziksel istismara ve %10.7'sinin cinsel istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Cinsel istismara uğrayanların % 6.7'si erkek olup, % 13.3'ü kızdır.

Finzi ve arkadaşlarının (2001) tarafından yapılan araştırmada; fiziksel istismara uğrayan ve ihmal edilen çocuklarla istismar ve ihmal yaşantısı olmayan 6-12 yaş arası çocukların bağlanma stilleri ve saldırganlık düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Fiziksel istismara uğrayan çocukların kaçınan bağıllık gösterdikleri ve saldırganlık düzeylerinin yüksek olduğu, ihmal edilen çocukların ise endişeli/çekingен bağıllık gösterdikleri ve fiziksel istismara uğrayanlara göre saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. İstismar ve ihmal yaşantısı olmayan çocukların ise güvenli bağıllık gösterdikleri ve saldırganlık düzeylerinin çok düşük olduğu saptanmıştır.

Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan (2002) tarafından annelerin çocuklarına uyguladıkları fiziksel ve duygusal istismar/ihmal davranışlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 143 aileyi kapsayan bir araştırma yapılmıştır. Araştırma

sonucunda; annelerin %87.4'ünün çocuklarını fiziksel istismar/ihmal, %93'ünün ise çocuklarını duygusal istismar/ihmal ettikleri saptanmıştır.

Çocuk istismarı ve ihmalinin beyin üzerindeki etkilerine ilişkin yapılan çalışmada, son 15 yılda, istismar ve ihmalden kaynaklanan erken dönem stresin beyin gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar taranmıştır. Sonuçta, kritik bir gelişim döneminde, istismar ve ihmal gibi, genetik olmayan bir risk etmeniyle karşılaşmanın, nöro gelişimsel sorunların ortaya çıkmasına neden olabileceği sonucuna varılmıştır (Gökler, 2002).

Erlere çocukluk çağı örselenme yaşantılarının belirlenmesi üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. 20 yaş altındakilerin veya köyde yaşayanların daha fazla duygusal örselenmeye maruz kaldıkları, eğitim veya gelir düzeyi azaldıkça örselenme yaşantılarının arttığı ve duygusal örselenenlerin askerliğe uyumda sorunlar yaşadığı gibi bulgular saptanmıştır(Aydın ve İşmen, 2003:17).

Yavuz ve diğerleri(2003) tarafından yapılan bir çalışmada; kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre daha çok fiziksel istismara maruz kaldıkları bulunmuştur. Kız çocuklarının 12 yaşından önce ve evde, erkek çocuklarının ise daha çok ev dışı ortamlarda fiziksel istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bir araştırma sonucuna göre, algılanan duygusal istismarla benlik algısı arasında negatif yönlü, depresyon ve kaygı puanları arasında ise pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yapılan bu çalışmada cinsiyet, yaşanılan yer, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Siyez, 2003).

Gündüz ve Gökçakan (2004) tarafından fiziksel istismar ve problem çözme becerilerinin ele alındığı bir araştırma yapılmıştır. Ailesinde veya okulda fiziksel olarak istismar yaşayan üniversite öğrencilerinin herhangi bir şekilde fiziksel istismar yaşantısı

geçirmeyenlere göre problem çözme becerisi konusunda kendilerini daha fazla yetersiz hissettikleri tespit edilmiştir

Fiziksel ve sözel olarak cezalandırılan çocuklar ve ergenler ile ilgili yapılan bir araştırmada, evde fiziksel cezaya maruz kalanların % 52'sinin erkek, % 48'inin kız olduğu; fiziksel cezaya maruz kalan ergenlerin intihara teşebbüs oranının cezalandırılmayanlara göre iki kat fazla olduğu tespit edilmiştir (Bilgin, Toron, Çamdeviren, Şaşmaz ve Mert, 2004).

İngiltere' de 2869 genç arasında sosyal sınıf, etnik köken, yaşanılan yere göre ortaya çıkan sosyal ve kültürel farkların istismarla ilişki üzerine bir araştırma yapılmıştır. Katılımcıların %16'sı kötü muameleye maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kötü muameleye maruz kalanların %7'si fiziksel istismara, %6'sı duygusal istismara, %11'i cinsel istismara uğramış, %6'sı tıbbi olarak ihmal edilmiştir(May-Chahal ve Cawson, 2005).

Chapple, Tyler ve Bersani (2005) çocuk ihmalinin kendini kontrol etme ve akranları tarafından reddedilme etkisini araştırdıkları boylamsal çalışmada, ihmal edilen ve özellikle fiziksel istismara uğrayan çocukların akranları tarafından reddedildikleri ve ergenlik döneminde daha çok şiddete başvurdukları ortaya çıkmıştır.

İstanbul'da ergenlik çağındaki kızların yaşadıkları cinsel istismarın yaygınlığı üzerine yapılan bir çalışmada, 9-11. sınıflara giden 1955 kız öğrenciye anketler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların 1871'inin istemeden cinsel deneyim yaşadığını gösteren cevaplar verdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu çalışmada cinsel istismar suçunu işleyenlerin %93'ünün erkek olduğu saptanmıştır (Alikashiöglü, Erginöz, Ercan, Albayrak, Uysal ve İltar, 2006).

Bekçi(2006), tarafından ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ile öfke tetikleyicileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada; fiziksel istismar ve engellenmenin erkek öğrencilerde

daha fazla rastlandığı ve fiziksel istismarın öfke tetikleyicilerini en yüksek yordama düzeyine sahip değişken olduğu saptanmıştır.

Deniz(2006), bağlanma stilleri ile çocukluk dönemi istismarları ve suçluluk- utanç arasındaki ilişkilerin saptanmasına yönelik yaptığı çalışmada, çocukluk döneminde fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayanların saplantılı bağlanma geliştirdiklerini ve utanç duygusu arttıkça korkulu bağlanmanın arttığını, güvenli bağlanmanın azaldığını bulmuştur.

Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban(2006) tarafından üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, çocukluk çağında travmatik yaşantıları olanların depresyon belirti düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukluk örselenme yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelendiği bir çalışmada, fiziksel ve duygusal istismar ile ergenlerin ilişkisel benlik saygısı puanları arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki olduğu, ergenlerin ilişkisel depresyon puanları ile çocukluk örselenme yaşantılarının her üç alt boyutu arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Durmuşoğlu, Yıldırım ve Sunay , 2006).

Chang, Rhee ve Weaver(2006) tarafından Koreli göçmen aileler üzerinde yapılan bir çalışma sonuçlarına göre, ailelerin %49.4' ü çocuklarını fiziksel olarak istismar etmekte, %20.6' sı çocuklarını ihmal etmektedir. Ayrıca çocukların aile içi şiddete tanık olmaları nedeniyle duygusal istismara da maruz kaldıkları elde edilen bulgular arasındadır.

Portekiz' de 18 yaşının altında çocuğu olan 2391 çift ile yapılan bir çalışmada, katılımcıların % 25.9' unun geçmişte çocuklarına %12 fiziksel ve %22 duygusal istismar uyguladığı, % 26'sının en az 1 kez olmak üzere eşlerini %12 fiziksel istismara %23,7 duygusal istismara maruz bıraktıkları saptanmıştır. İstismarın yaygın olarak

düşük eğitim seviyesi ve sosyoekonomik düzeyi olan kişilerde gerçekleştiği araştırmada rastlanan diğer bulgulardır (Machado, Gonçalves, Matos ve Dias, 2007).

Gazi Üniversitesinde, 2007 yılında yapılan araştırmada; üniversitenin çocuk sağlığı ve hastalıkları merkezine başvuran hastalar istismar bulgusu açısından incelenmiştir. 139 hasta istismar kuşkusuyla değerlendirilmiş ve 94'üne istismar tanısı konulmuştur. Bu olgulardan %60'ı cinsel istismar, %15'i fiziksel istismar, %12'si de ihmal olguları olup %10 olguda hem fiziksel hem cinsel istismar görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca istismar olgularının %57,4'ü, cinsel istismarların %59,3'ü, fiziksel istismarların ise %52,2'sinin kız çocuklarına yönelik olduğu tespit edilmiştir (Beyazova ve Şahin, 2007).

Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının umutsuzluk, sigara ve alkol kullanımı üzerine etkisini inceleyen bir araştırmada; sigara içenlerde örselenme yaşantıları, umutsuzluk ve depresif eğilimlerin daha fazla olduğu saptanmıştır. Bununla beraber çocukluk çağındaki duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın, üniversite son sınıf öğrencilerinde geleceğe karşı ümitsizlik, depresif mizaç, olumsuz kendilik algısı ve sigaraya yönelme davranışında artışa yol açtığı da belirlenmiştir (Özen, Antar ve Özkan, 2007).

Boden, Horwood ve Fergusson, (2007) tarafından çocukluğunda cinsel ve fiziksel istismara maruz kalmanın sosyal geçmiş, ailesel ve kişisel faktörler bağlamında sonraki yıllarda okul başarısını etkileyip etkilemediği üzerine yapılan araştırmaya 18 ile 21 yaş arasında 1000 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda; çocukluğunda cinsel ve fiziksel istismara maruz kalma oranlarının yüksek olmasının ortaokul başarısını düşürdüğü, bir liseden mezun olmayı, üniversiteye girmeyi ve üniversitede derece yapmayı olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur.

Shevlin, Dorahy ve Adamson, (2007) tarafından çocukluk çağı fiziksel istismarı, ihmal, 16 yaşından önce tecavüze uğrama ve sarkıntılık gibi değişkenlerle halüsinasyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda; ihmalin halüsinasyon görmeye, fiziksel istismarın ise dokunsal halüsinasyonlara yol açtığı bulunmuştur.

Öztürk (2007) tarafından tarama yöntemiyle yapılan araştırmada, çocuklarda duygusal istismarın fiziksel veya cinsel istismarla birlikte oluşabildiği gibi bunlardan bağımsız olarak da görülebildiği, duygusal istismarın çocuğun kişilik gelişimi ve gelecekteki yaşantısı üzerinde olumsuz etkilere sebep olduğu, mevzuatta yeterli düzeyde düzenlemenin olmadığı, toplumda yeterli bilincin gelişmediği ve konu ile ilgili yeterli bilimsel araştırmanın yapılmamış olduğu tespit edilmiştir.

Karadeniz (2008) çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemek için 1402 kişiyle yaptığı araştırma sonucunda; çocukluk çağı örselenme yaşantılarının psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ve erkeklerin örselenme yaşantılarının kızlara oranla fazla olduğunu tespit etmiştir.

Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada kendilik algısı ile tüm örselenme türleri (duygusal, fiziksel ve cinsel kötüye kullanım) arasında negatif yönde anlamlı; boyun eğici davranışlar ile tüm örselenme türleri (duygusal, fiziksel ve cinsel kötüye kullanım) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir(Çelik, 2010).

Coşgun (2010) tarafından suça yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi için adli suça yönelmiş 15-18 yaş arasında 200 erkekle bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda suça yönelen ergenlerin genel ve kişisel adil dünya inançları ile çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlerin örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyleri arttıkça, adil dünyaya olan inançları azalmaktadır.

Çocukların istismar ve ihmalle karşılaşma durumları ve etkileyen faktörler ile istismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada çocukların % 92.3'ünün istismar ve ihmale maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu çocukların %67.8 oranında duygusal istismar, %42.1 oranında fiziksel

istismar, %39.1 oranında ekonomik istismar ve %97.0 oranında ihmalle karşılaştığı saptanmıştır(Özcan, 2010).

Bilim (2012) tarafından yapılan araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, duygu düzenleme güçlüğü, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada ayrıca, duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası tarz değişkenlerinin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ve genel psikolojik belirtiler arasında aracı rolü olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışmanın örneklemini 18-65 yaş arası 802 yetişkin oluşturmaktadır. Çalışmanın bulguları, çocukluk çağı örselenme yaşantısının yetişkinlikteki kişilerarası tarz, duygu düzenleme güçlüğü ve genel psikolojik belirtilerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bulgular, çocukluk çağı örselenme yaşantısı olan yetişkinlerin genel psikolojik belirti geliştirmesinde ketleyici kişilerarası tarz ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenlerinin aracı rolüne işaret etmektedir.

2.6.Mesleki Olgunluk ile İlgili Araştırmalar

Mesleki olgunluk kavramı ile ilgili farklı değişkenlerin ele alındığı birçok araştırma yapılmıştır. Aşağıda mesleki olgunluk düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelendiği araştırmalara yer verilmiştir.

Uzer (1987) Lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarını tercihleri ile kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiler adlı araştırmasında kız öğrencilerin mesleki tutum ve kendini tanıma yönünden erkeklerden daha fazla mesleki olgunluğa eriştiklerini ortaya çıkarmıştır.

Akbalık (1991) tarafından yapılan araştırmada, ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki tutum ve davranışların ne kadarını geliştirdikleri, kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluğa erişmede farklılıklarının olup olmadığını, mesleki olgunluk ile SED ve mesleki olgunlukla hedeflenen eğitimin türü arasında nasıl bir ilişki olduğu incelenmiştir. Araştırmaya Ankara il sınırları içinde bulunan 6 ortaokulun III. sınıflarında öğrenim gören 110'unu kız öğrenci, 98' ini ise erkek öğrencilerin

oluşturduğu 208 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bilgilere göre sosyo-ekonomik düzey ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak, kızlar ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında kızların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Bacanlı (1995) yaptığı çalışmada meslekî grup rehberliğinin lise I. sınıf öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre denenen meslekî grup rehberliği yönteminin lise öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeylerini artırmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Akbıyık (1996) yaptığı araştırmada, meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre okul türlerine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli farklar bulunmuştur. Cinsiyete göre meslek liselerinde okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında kız öğrenciler lehine önemli bir fark görülmüştür. Ailenin ortalama aylık gelirin e göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark görülmemiştir. Başarı durumlarını algılayışlarına göre öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark bulunmuştur. Başarılarını çok iyi ve iyi olarak algılayan öğrencilerin puanlarının ortalamaları arasında önemli bir fark gözükmezken başarılarını çok iyi ve orta olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında basanlarını çok iyi olarak algılayan öğrenciler lehine önemli bir fark bulunmuştur. Basanlarını iyi ve orta olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasında basanlarını iyi olarak algılayanlar lehine bir fark görülmüştür.

Çakar (1997) yaptığı araştırmada lise son sınıfa devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile denetim odağı puanları arasındaki ilişkinin incelemiştir. Araştırma İstanbul Anadolu yakasında ki dokuz ilçeden random olarak seçilen 439'u erkek,344'dü de kız olan toplam 783 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile denetim odağı puanları arasında ve yine öğrencilerin cinsiyetleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre, mesleki olgunluk puanları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık kız öğrencilerin lehinedir. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Otrar(1997) bu çalışmada, Endüstri Meslek Lisesi ve Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden 16-18 yaş grubundaki ergenlerin meslekî olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özellikleri (başarma, başatlık, sebat, düzen, bağımsızlık, değişiklik, oto-kontrol, özgüven, yaratıcı kişilik ve askerî liderlik) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeyleri aritmetik ortalaması düşük olarak bulunmuştur. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri ile cinsiyet arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden öğrencilerin gelir düzeyleri ile meslekî olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yazar (1997), Haymana Lisesi, Haymana Endüstri Meslek Lisesi ve Haymana Kız Meslek Lisesi'nin I. ve III. sınıf düzeyinde okumakta olan toplam 236 öğrenci yaptığı çalışmada, lise öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarına ilişkin özelliklerin mesleki olgunluk düzeyine etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda Ana-baba tutumlarına ilişkin olarak; ana-babası demokratik olan öğrencilerle ana-babası ilgisiz olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ana-babası demokratik olan öğrenciler lehine önemli bulunmuştur. Örnekleme giren tüm kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ise önemli bulunmuştur. Genel lisede kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ise önemli bulunmamıştır. Gelir düzeyine ilişkin olarak; mesleki olgunluk puanları ile aşağıda gelir düzeyleri arasındaki fark önemli bulunmuştur.

Kalafat (1998) yaptığı çalışmada, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve mesleki geleceğe bakışlarını ortaya koymak genel amacı kapsamında, mesleki olgunluk düzeyi ve mesleki geleceğe bakışın okul türü ve cinsiyete göre ne ölçüde değiştiğini incelemiştir. Bursa il sınırları içinde bulunan bir genel lise, bir

endüstri meslek lisesi, bir ticaret meslek lisesi bir de imam hatip meslek lisesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunda, mesleki olgunluğa erişmede okullar ve cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Mesleki Olgunluk ölçeği'nden alınan puanlar ise Genel Liseyi birinci sırada göstermektedir. Bu bulgular ışığında; lise öğrencilerinin mesleki geleceğe bakışlarının okul türü ve cinsiyet değişkenlerinden etkilendiği, mesleki olgunluk düzeyi ve mesleki geleceğe bakışları arasında belli farklılıkların olduğu sonucuna varılmıştır.

Bayındır (1999) bireylerin farklı anne-baba tutumlarını algılamaları ile mesleki olgunluk arasındaki ilişkiyi cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma, Ankara'da bulunan Yeşilöz Lisesi, Kurtuluş Lisesi ve Deneme Lisesi'nde öğrenim gören 202 kız ve 183 erkek olmak üzere toplam 385 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Çözümleme sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin meslekî olgunluk düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Meslekî olgunluk ile demokratik anne-baba tutumu arasında.001 düzeyinde olumlu, koruyucu-istekçi anne (.05) ve baba (.001), otoriter anne (.001) ve baba (.01) arasında olumsuz ilişki bulunmuştur.

Evren(1999) ön test-son test deney ve kontrol grubu deseni şeklinde düzenlediği ve ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencileriyle yaptığı araştırmada mesleki grup rehberliği uygulaması alan ve almayan cinsiyetleri farklı öğrencilerin mesleki olgunlukları, mesleki benlik algıları ve mesleki benlik algıları doğrultusunda meslek tercihi yapmaları arasında farklar olup olmadığını incelemiştir. Araştırmada deney ve kontrol gruplarının mesleki olgunluk puanları arasında mesleki grup rehberliği alan deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Bunun yanında deneklerin mesleki benlik algıları doğrultusunda ilgi ve yeteneklerine ilişkin meslek tercihlerinin üçü de tutarlı olan deney grubu ve deney grubundaki kızlar lehine anlamlı farklar bulunmuştur.

Uskaner (1999) kontrol gruplu on test - son test modele dayalı olarak yaptığı araştırmada, mesleki grup rehberliğinin lise birinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında 0.05 düzeyinde anlamlı farklar görülmüştür. Bu bulguyla deney

grubundaki ön test - son test arasındaki anlamlı farkın uygulanan mesleki grup rehberliğinden kaynaklandığı gösterilmiştir.

Zeren (1999) Ankara İlindeki Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselere devam eden 259 kız ve 348 erkek, toplam 607 öğrenciyle yapılan araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babalarının eğitimi, ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumu ile ailelerinin gelir düzeyi değişkenleri açısından gruplar arasında, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kağnıcı (1999), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur.

Ocakçı, Razi ve Gülcem (2000), meslek seçimi aşamasına gelmiş olan lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında, mesleki olgunluk puanlarının; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, meslek grupları hakkında bilgisi olan öğrencilerin bilgisi olmayan öğrencilere göre, dil bölümü öğrencilerini fen bölümü öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca, aynı çalışmada öğrenim görülen okul ve dershaneye gitme durumunun ise mesleki olgunluk puanı yönünden bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Sahranç (2000) 1999-2000 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Anakent Belediye sınırları içindeki liselere devam eden 480 erkek ve 428 kız olmak üzere toplam 908 öğrenciyle yaptığı araştırmada, lise öğrencilerinin denetim odağına göre mesleki olgunluk düzeylerinin, cinsiyet, sınıf, akademik başarı algısı, aile parçalanmışlık durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne yaşı ve baba yaşı açısından değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda incelenen diğer bağımsız

değişken ne olursa olsun; denetim odağı, mesleki olgunluk düzeyi ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. İçsel denetimli lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri dışsal denetimli lise öğrencilerinininkinden anlamlı olarak daha yüksektir.

Acısu (2002) korunma altında olan lise ve meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıfa, okul başarısına, korunma altına alınmış surelerine, yetiştirme yurduna geldikleri yere, korunma altına alınmadan önce yaşadıkları yere, aile durumlarına, 1. derecedeki algılanmış yetenek, ilgi ve değer alanlarına göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda okul türü ve diğer bağımsız değişkenlerin mesleki olgunluk düzeyi üzerinde birlikte etkileri anlamlı düzeyde bulunmamıştır. Lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ortalamaları arasında lise öğrencileri lehine 0.05 düzeyinde ve cinsiyete göre kız öğrenciler lehine 0.01 düzeyinde önemli fark bulunmuştur. Mesleki olgunluk puanları ortalamaları okul başarısına göre 0.01 düzeyinde önemli bulunmuştur.

Kargı (2002) yaptığı araştırmada Okul öncesi Öğretmenliği Lisans Programlarında okuyan üniversite öğrencilerinin benlik algıları ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, benlik imgesi ile mesleki olgunluk arasında, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırmada incelenen diğer değişkenlerden anne-babanın eğitim düzeyi, mesleği, üniversiteye gelmeden önce "şehir" de yaşam faktörlerinin bu ilişkiyi yordamadığı, ancak üniversiteye gelmeden önce "büyükşehir" de ve "ilçe" de yaşamış olma faktörlerinin mesleki olgunluk ile benlik imgesi arasındaki ilişkinin yordayıcısı olabileceği belirlenmiştir.

Çoban (2005) 246 lise son sınıf öğrencisinin katıldığı araştırmasında, lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemiş ve öğrencilerin mesleki olgunluklarının yordanmasında denetim odağı, cinsiyet, yaş, üniversite tercih alanı, anne-baba eğitim durumu ile kardeş sayısının etkisini incelemiştir. Yapılan analizler

sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeye ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır.

Sürücü (2005) Ankara ilinin Keçiören, Çankaya ve Mamak ilçelerindeki Kanuni Lisesi, Aydınlık Evler Lisesi, Abidinpaşa Lisesi, Başkent Lisesi, Ayrancı Lisesi, Deneme Lisesi ve Cumhuriyet Lisesi'nde birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda öğrenim gören 455 kız ve 434 erkek olmak üzere toplam 889 öğrenciyle yaptığı araştırmada, genel liselerdeki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulguları lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ile genel sosyal destek, aile, arkadaş ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları cinsiyetlerinin ve SED'lerinin (alt, orta ve üst) temel ve ortak etkilerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Kutluğ (2007) Ankara ili sınırları içerisinde 5 üniversitede (Ankara, Hacettepe, Başkent, Gazi, Ortadoğu teknik üniversiteleri) öğrenim görmekte olan çocuk gelişimi eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinden toplam 222 kişiyle yaptığı araştırmasında, çocuk gelişimi eğitimi ile okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ve kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin bölümleri, puan türü, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin mesleki olgunluk ve kendini kabulde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ancak kendini kabul düzeyi ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu ilişki kendini kabul düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir.

Şahin (2007) 2006-2007 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Çekmeköy beldesinde bulunan üç ilköğretim okuldaki 250 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda meslekî olgunluk ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Diğer yanda öğrencilerin yönlendirildikleri okul türü ile

meslekî olgunlukları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Meslekî olgunluk düzeyi arttıkça öğrencilerin akademik eğitime yönlendirildiği gözlemlenmiştir.

Gülbahçe (2007), araştırmasında mesleki olgunluk düzeyleri farklı olan öğrencilerin, sosyal karşılaştırma ve benlik imgelerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Farklı mesleki olgunluk düzeyi olan öğrencilerin, sosyal karşılaştırmaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin, mesleki olgunluk ve Offer Benlik imgesinin “aile ilişkileri”, “beden imgesi”, “ruh sağlığı” alt boyutları açısından, aralarında fark olduğu tespit edilmiştir. Babaları farklı eğitim durumundaki öğrencilerin, mesleki olgunluk açısından aralarında fark olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunlukları açısından aralarında fark olduğunu, sosyal karşılaştırma ve Offer benlik imgesi açısından aralarında fark olmadığı tespit edilmiştir.

Taşkıran (2008) İstanbul ili Anadolu Yakasında öğrenim gören 341’i erkek (%90,0), 38’i kız (%10,0) olmak üzere toplam 379 meslek lisesi öğrencisiyle yaptığı araştırmada Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim gördükleri okulların okul iklimi algılamaları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu incelemiştir. Araştırma sonucunda mesleki olgunlukla okul iklimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Köküsoy (2008) yaptığı araştırmada, Endüstri Meslek Liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları aile desteği düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan Endüstri Meslek Liselerinde okuyan 219’u erkek 93’ü kız toplam 312 öğrenciyle yapılan araştırma sonucunda, Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oldukça düşük olduğu ve öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanlarla algılanan aile desteği ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Oğuz (2008) yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma bulgularına göre mesleki

olgunluk düzeyinin en önemli yordayıcısı öz-yeterlidir. İçtepisel karar verme stratejisi, bağımlı karar verme stratejisi, kararsızlık stratejisi, not ortalaması ve 9.sınıf düzeyi değişkenlerinin ise mesleki olgunluğun anlamlı birer yordayıcısı olmadığı görülmektedir.

Kayaş (2009) yaptığı araştırmada mesleki ve teknik eğitim veren liselerdeki bilişim teknolojileri alanındaki öğrencilerin, dal seçimlerine, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin etkisini araştırmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri düşük bulunmuştur.

Akbulut (2010) yaptığı araştırmada 12. sınıfta okuyan kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk ve umutsuzlukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Umutsuzluk ve mesleki olgunluk arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra, kız ve erkek öğrenciler arasındaki mesleki olgunluk ve umutsuzluk ilişkisine ayrı ayrı bakıldığında mesleki olgunluk ve umutsuzluk arasında hem kızlarda hem de erkeklerde olumsuz ve anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Ürün (2010) 192'si Anadolu Liselerinde, 218'i Meslek Liselerinde, 237'si ise Genel Liselerde öğrenim görmekte olan 647 öğrenci ile yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki incelemiştir. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinde, cinsiyete, okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Şahin (2010) İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki ortaöğretim kurumlarından random yöntemiyle seçilmiş 10 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 452 son sınıf öğrencisiyle yaptığı araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve karar verme stratejilerinin aralarındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin; mesleki olgunluk düzeyleri ile karar stratejileri ölçeği mantıklı-sistemik alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, diğer karar stratejileri boyutları olan içtepisel, bağımlı ve kararsızlık stratejileri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan $p < ,01$ düzeyinde anlamlı negatif yönlü ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile demografik özelliklerinden, cinsiyetleri, yaşları, lise türleri, gelir düzeyleri, anne-baba eğitim durumları, eğitim gördükleri okulu isteyerek seçip seçmeme durumları, algıladıkları başarı düzeyleri, meslek seçiminde yardım alıp almama değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Orhan (2011) 9 farklı liseye devam etmekte olan 547 kız ve 446 erkek olmak üzere 993 öğrenci ile yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin Mesleki Olgunluk düzeyleri ve Karar Verme Stratejilerini, sınıf düzeyi ve devam ettikleri okul türü değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları ile mantıklı karar verme puan ortalaması arasında pozitif yönde buna karşın, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları ile iç-tepisel karar verme puan ortalaması arasında; bağımlı karar verme puan ortalaması arasında ve kararsızlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları lise türlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır.

Kepir(2011) 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Sakarya ili Hendek ilçesinde bulunan liselere devam eden 312 lise son sınıf öğrencisi ve bir yıl önce liseden mezun olmuş ve üniversite sınavını kazanamamış 190 kişi olmak üzere toplam 502 üniversite adayıyla yaptığı araştırmada mesleki olgunluk ve umut düzeyleri farklı üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları, cinsiyetlerine, eğitim durumlarına ve okul türlerine göre incelemiştir. Mesleki olgunluk düzeyi ile cinsiyet, eğitim durumu ve okul türü değişkenlerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkileri anlamlı bulunmamıştır.

Mesleki olgunluk ile ilgili farklı değişkenler kullanılarak çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Benzer değişkenler kullanılarak yapılan araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı da olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve bu araçların geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, verilerin toplanması ve verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlerden söz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkisel tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır.

Eğitim alanında yapılan araştırmalar sadece durumları ya da olayları betimlemezler. Değişkenler arasındaki olası ilişkiler araştırılarak olguların daha iyi anlaşılması, aralarındaki ilişkilerin belirlenmesi ve araştırmacının tahminde bulunması sağlanır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s.22). İlişkisel araştırma türünde, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişim varlığı ve/veya derecesi belirlenir. İlişki aramadaki betimlemeler var olanın belli standartlara uyan ölçülerini bulmaya çalışmaktan çok, birey, nesne vb. durumlar arası ayrımların belirlenebilmesi amacına dönüktür (Karasar, 2004, s.81).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini Malatya ilindeki MEB'e bağlı resmi ortaöğretim okullarında eğitim gören lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise 2011-2012 Eğitim Öğretim yılında Malatya merkezinde kolay örnekleme yöntemi ile seçilen beş farklı ortaöğretim okul türünde lise son sınıfa devam eden 314'ü kız, 290'ı erkek toplam 604 öğrenci oluşturmuştur.

3.2.1. Örneklem Grubuna İlişkin Sayısal Özellikler

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilere ilişkin sayısal veriler aşağıda tablolar halinde verilmiştir. Tablolarda sırasıyla öğrencilerin; cinsiyet durumu, eğitim gördüğü okul türü, gelir düzeyi, algılanan okul başarısı ve doğum sırası hakkında bilgiler sunulmuştur.

Tablo 6
Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	N	%
Kız	314	52
Erkek	290	48
Toplam	604	100

Tablo 1’de yer alan verilere göre örneklem grubunu oluşturan öğrenciler cinsiyet açısından dengeli bir dağılıma sahiptir. Toplam 604 öğrencinin % 52’si “kız”, % 48’i “erkek”tir.

Tablo 7
Öğrencilerin Okul Türlerine Göre Dağılımı

OKUL TÜRÜ	N	%
Genel Lise	152	25.2
Anadolu Lisesi	198	32.8
İmam-Hatip Lisesi	69	11.4
Meslek Lisesi	121	20.0
Fen Lisesi	64	10.6
Toplam	604	100

Tablo 2’de yer alan veriler okul türüne göre incelendiğinde Anadolu Lisesi’nde okuyan öğrenci sayısının 198 kişi ile %32,8, Genel Lise’de okuyan öğrenci sayısının 152 kişi ile %25,2, İmam-Hatip Lisesi’nde okuyan öğrenci sayısının 69 kişi ile %11,4, Meslek Lisesi’nde okuyan öğrenci sayısının 121 kişi ile %20, Fen Lisesi’nde okuyan öğrenci sayısının 64 kişi ile %10,6 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8
Öğrencilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

GELİR DÜZEYİ	N	%
Düşük	41	6.8
Orta	521	86.9
Yüksek	38	6.3
Toplam	604	100

Tablo 4’ de yer alan veriler incelendiğinde öğrencilerin %6,8’i düşük gelir düzeyine, %86,9’u orta gelir düzeyine ve %6,3’ü yüksek gelir düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 9
Öğrencilerin Algıladıkları Okul Başarı Durumuna Göre Dağılımı

ALGILANAN BAŞARI	N	%
Çok az başarılıyım	32	5.3
Biraz başarılıyım	160	26.5
Genelde başarılıyım	294	48.7
Oldukça başarılıyım	80	13.2
Çok başarılıyım	38	6.3
Toplam	604	100

Tablo 4’e göre öğrencilerin, kendilerini algıladıkları okul başarı durumu açısından dağılımları değerlendirildiğinde, çoğunlukla “Genelde başarılıyım” ve “Biraz başarılıyım” başarı seviyesinde algıladıkları, “Çok az başarılıyım” ve “Çok başarılıyım” seviyesinde algılayanların ise azınlıkta olduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin % 5,3’ü “Çok az başarılıyım”, % 26,5’i “Biraz başarılıyım”, % 48,7’si “Genelde başarılıyım”, % 13,2’si “Oldukça başarılıyım” ve % 6,3’ü kendilerini “Çok başarılıyım” seviyesinde başarılı olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 10
Öğrencilerin Doğum Sırasına Göre Dağılımı

DOĞUM SIRASI	N	%
Tek Çocuğum	21	3.5
İlk Çocuğum	229	37.9
Ortanca Çocuğum	181	30.0
Son Çocuğum	173	28.6
Toplam	604	100

Tablo 5’te yer alan öğrenci doğum sıralarının dağılımı incelendiğinde “Tek Çocuğum” diyenlerin 21 kişi ile %3,5, “İlk Çocuğum” diyenlerin 229 kişi ile %37,9, “Ortanca Çocuğum” diyenlerin 181 kişi ile %30, “Son Çocuğum” diyenlerin ise 173 kişi ile %28,6 olduğu belirlenmiştir.

3.3. Veri toplama Araçları

Çalışmada veriler Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (Aslan ve Alparslan, 1999) ve Mesleki Olgunluk Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı, 1996) ile toplanmış, sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında hazırlanan ölçek, 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması madde bağımlısı bir grupta yapılmış olup ölçeğin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere dört alt ölçeğinin olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayıları 0.79 ve 0.94 arasında bulunmuş, geçerlik ve güvenilirliği yüksek olarak saptanmıştır (Aslan ve Alparslan 1999).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Aslan ve Alparslan(1999) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında test güvenirliği 0.96, alt ölçeklerin ki ise 0.94-0.96 olarak saptanmıştır. Ölçek 40 maddeden oluşup puanlaması “hiçbir zaman”, nadiren”, “bazen”, “sıklıkla” ve “çok sık” yanıtlarına karşılık gelen 1-5 arası likert tipi

değerlendirme ile yapılmıştır. Alınan toplam puan 40- 200 arasında değişebilir. Yüksek puanlar çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığına işaret eder. Üç alt ölçeği vardır:

a) Duygusal Kötüye Kullanım ve Duygusal İhmal (DKK-Dİ) : 19 maddedir ve alınan puan 19–95 arasında değişir. Bu maddelerden alınan puanın artması istismarın yükseldiğini göstermektedir.

b) Fiziksel Kötüye Kullanım (FKK) : 16 maddedir ve alınan puan 16–80 arasında değişebilir. Bu maddelerden alınan puanın artması istismarın yükseldiğini göstermektedir.

c) Cinsel Kötüye Kullanım (CKK) : 5 maddedir ve alınan puan 5–25 arasında değişebilir (Aslan ve Alparslan, 1999). Bu maddelerden alınan puanın artması istismarın yükseldiğini göstermektedir.

3.3.2. Mesleki Olgunluk Ölçeği

Super, deneme basamağındaki (14-18 yaşlar arasındaki) gençlerin kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşabilmeleri için “Bir Mesleki Tercihi Billurlaştırma” mesleki gelişim görevini yerine getirebilmeleri gerektiğini belirtmektedir. Super ve Overstreet bu mesleki gelişim görevinin yerine getirilebilmesi için, gencin kazanması gereken on bir mesleki tutum ve davranış belirtmişlerdir. Mesleki olgunluk ölçeğinin maddeleri hazırlanırken Kuzgun tarafından bu on bir mesleki tutum ve davranıştan sekizi ile ilgili maddeler geliştirilmiştir. Çünkü ancak bu tutum ve davranışlardan sekizi bu tür bir ölçekle ölçülebilecek niteliktedir. Geriye kalan üçü başka teknikleri gerektirmektedir. Kullanılan mesleki olgunluk ölçeği Prof Dr. Yıldız Kuzgun ve Dr. Feride Bacanlı tarafından 1996 yılında geliştirilmiştir (Kuzgun ve Bacanlı, 1996, s.5-6). 40 maddeden oluşmaktadır ve 40 madde 8 ayrı mesleki tutum ve davranışı ölçmektedir.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçme aracı, lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkileyebileceği ve araştırma kapsamında incelenmesi düşünülen bağımsız değişkenlerle

ilgili bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ‘dur.

Geliştirilen bu Kişisel Bilgi Formu, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkileyebileceği düşünülen cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, algılanan okul başarısı ve doğum sırası gibi bilgileri toplamak amacıyla kapalı uğlu olarak sorulan sorulardan oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 12.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson – Moment arpım Korelasyonu yöntemiyle analiz edilmiştir. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunluk düzeyleri, diğer bağımsız değerkenler olan, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, algılanan başarı ve doğum sırası ile anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının tespitinde, Bağımsız Grup t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA), farkın kaynağını anlamak için LSD Post Hoc Testi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak alt problemler sırasına göre verilmiş ve ortaya çıkan sayısal veriler yorumlanmıştır.

4.1. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Puanları Korelasyon Analizi

Lise son sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna uygulanan Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Mesleki Olgunluk Ölçeğinden alınan puanların birbirine olan etkisinin incelenmesi amacıyla “Pearson Korelasyon Analizi” uygulanmış olup ortaya çıkan değerler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Puanlarına Göre Mesleki Olgunluk Puanı ile İlgili Bulgular

	DÖ	FÖ	CÖ	ÇÖYÖ	MOÖ
DÖ	-				
FÖ	.71*	-			
CÖ	.33*	.39*	-		
ÇÖYÖ	.95*	.89*	.49*	-	
MOÖ	-.42*	-.30*	-.23*	-.41*	-

DÖ: Duygusal Örselenme ve Duygusal İhmal

*p< 0.05

FÖ: Fiziksel Örselenme

CÖ: Cinsel Örselenme

ÇÖYÖ: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Toplam Puanı

MOÖ: Mesleki Olgunluk Toplam Puanı

Tablo 6’da görüldüğü gibi çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve “duygusal örselenme ve duygusal ihmal”, “fiziksel örselenme” ve “cinsel örselenme” alt boyutlarıyla “mesleki olgunluk” arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda; “mesleki olgunluk ile “duygusal örselenme ve duygusal

ihmal” alt boyutu arasında $p<0.05$ önem düzeyinde negatif yönde anlamlı ($r= -.42$), “fiziksel örselenme” alt boyutu arasında $p<0.05$ önem düzeyinde negatif yönde anlamlı ($r= -.30$) ve “cinsel örselenme alt boyutu arasında $p<0.05$ önem düzeyinde negatif yönde anlamlı ($r= -.23$) bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantısı ile mesleki olgunluk arasında da $p<0.05$ önem düzeyinde negatif yönde anlamlı ($r= -.41$) bir ilişki bulunmuştur..

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin çocukluk çağı örselenme yaşantı puanı arttıkça mesleki olgunluk puanlarının azaldığı; aynı şekilde mesleki olgunluk puanı arttıkça çocukluk çağı örselenme yaşantı puanlarının da azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda duygusal örselenme ve ihmal, fiziksel örselenme ve cinsel örselenme açısından değerlendirildiğinde her birinin puanları arttıkça mesleki olgunluk puanlarının azaldığı bulunmuştur.

Çocukluk örselenme yaşantılarının mesleki olgunluğu yordama gücünü bulmak amacıyla Basit Lineer Regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo7
Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Hata	Beta	t	p
Mesleki Olgunluk	162,694	2,382	-,016	68,314	,000
Çöyö toplam	-,645	,082	-,663	-7,834	,000
R=,433	$R^2=,187$				
F= 46,15	P=,000				

Yapılan Basit Lineer Regresyon analizi $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu analiz çocukluk çağı örselenme yaşantılarının mesleki olgunluğu yordama gücü olduğunu ve %19’ unu yordayabildiğini göstermektedir.

4.2. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Bağımsız Grup t Testi” yapılmış, sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

CİNSİYET		N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Kız	314	29.07	10.86	-5.73	.000
	Erkek	290	34.61	12.86		
Fiziksel İstismar	Kız	314	21.28	6.16	-4.14	.000
	Erkek	290	23.84	8.89		
Cinsel İstismar	Kız	314	5.27	1.38	-5.35	.000
	Erkek	290	6.35	3.26		

Tablo 8’deki bağımsız grup t testinin analiz sonuçlarına göre, ÇÖYÖ’nin tüm alt boyutlarının cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır.

Duygusal istismar ve cinsiyet arasında yapılan bağımsız t testi sonucunda; gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve erkeklerin duygusal istismar puanlarının ($\bar{X}$ =12,86) kızlarınkinden ($\bar{X}$ =10,86) daha yüksek olduğu görülmektedir (t= -5.73; p<0.01).

Fiziksel istismar ve cinsiyet arasında yapılan bağımsız t testi sonucunda; gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve erkeklerin fiziksel istismar puanlarının ($\bar{X}$ =8,89) kızlarınkinden ($\bar{X}$ =6,16) daha yüksek olduğu görülmektedir (t= -4.14; p<0.01).

Cinsel istismar ve cinsiyet arasında yapılan bağımsız t testi sonucunda; gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve erkeklerin cinsel istismar puanlarının ($\bar{X}=3,26$) kızlarınkinden ($\bar{X}=1,38$) daha yüksek olduğu görülmektedir ($t=-5.35$; $p<0.01$).

Literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Benzer sonuçlu araştırmalarda erkeklerin örselenme yaşantılarının kızlara oranla fazla olduğu bulunmuştur (Aslan ve Alparslan, 1999; Karadeniz, 2008; Çelik, 2010). Geleneksel yapıdan kaynaklanan toplumsal yaşam dolayısıyla erkeklerin ön planda tutulduğu, daha fazla sorumluluk alması beklendiği ve bu sebeple daha fazla örselendiği söylenebilir.

Ayrıca Beyazova ve Şahin (2007) tarafından yapılan araştırmada ise kızların örselenme yaşantılarının erkeklerden fazla olduğu bulunmuştur. Özcan (2010), ise istismar ve ihmalle karşılaşma durumu açısından cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir.

4.3. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin okul türü değişkenine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi”, ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için “LSD Post Hoc” testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 9, 10 ve 11’de verilmiştir.

Tablo 9
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bilgiler

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	Ss
Duygusal İstismar ve İhmal	Genel Lise	152	28,72	11,23
	Anadolu Lisesi	198	29,51	10,37
	İmam Hatip Lis.	69	33,17	10,66
	Meslek Lisesi	121	38,29	14,21
	Fen Lisesi	64	31,84	12,21
Fiziksel İstismar	Genel Lise	152	21,05	7,72
	Anadolu Lisesi	198	22,12	6,13
	İmam Hatip Lis.	69	22,89	7,13
	Meslek Lisesi	121	24,23	9,07
	Fen Lisesi	64	23,53	7,71
Cinsel İstismar	Genel Lise	152	5,71	2,48
	Anadolu Lisesi	198	5,75	2,34
	İmam Hatip Lis.	69	5,69	2,28
	Meslek Lisesi	121	5,98	2,68
	Fen Lisesi	64	5,89	3,11

Tablo 9' deki sonuçlar, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının okul türüne göre değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 10'de verilmiştir.

Tablo 10
Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Gruplar Arası	7713,15	4	1928,28		
	Grup İçi	81651,51	599	136,31	14,14	,000
	Toplam	89364,66	603			
Fiziksel İstismar	Gruplar Arası	785,56	4	196,39		
	Grup İçi	34975,31	599	58,38	3,36	,000
	Toplam	35760,86	603			
Cinsel İstismar	Gruplar Arası	7,18	4	1,79		
	Grup İçi	3841,36	599	6,41	,28	,891
	Toplam	3848,54	603			

Tablo 10' daki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların duygusal istismar / ihmal ve fiziksel istismar için $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Post Hoc testi sonuçları Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11

Okul Türü Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları

	Okul Türü	Okul Türü	Ortalamalar Arasındaki Fark	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Genel Lise	İmam Hatip Lis.	-4,45023	,000
		Meslek Lisesi	-9,57384	,000
	Anadolu Lisesi	İmam Hatip Lis.	-3,66381	,000
		Meslek Lisesi	-8,78742	,000
	İmam Hatip Lis	Meslek Lisesi	-5,12361	,000
	Meslek Lisesi	Fen Lisesi	6,45377	,000
Fiziksel İstismar	Genel Lise	Meslek Lisesi	-3,17219	,000
		Fen Lisesi	-2,47204	,000
	Anadolu Lisesi	Meslek Lisesi	-2,11019	,000
	Meslek Lisesi	Genel Lise	3,17219	,000

Tablo 11'deki LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği açısından genel liseye devam eden öğrencilerin ortalamalarının, imam hatip lisesine, meslek lisesine ve fen lisesine devam eden öğrencilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Anadolu lisesine devam eden öğrencilerin ortalamalarının, imam hatip lisesine ve meslek lisesine devam eden öğrencilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. İmam hatip lisesine devam eden öğrencilerin ortalamalarının, meslek lisesine devam eden öğrencilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Meslek lisesine devam eden öğrencilerin ortalamalarının fen lisesine devam eden öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre fiziksel istismar alt ölçeği açısından genel liseye devam eden öğrencilerin ortalamalarının, Anadolu lisesine, imam hatip lisesine, meslek lisesine ve fen lisesine devam eden öğrencilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Anadolu lisesine devam eden öğrencilerin ortalamalarının, meslek lisesine devam eden öğrencilerden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucunda çocukluk çağı örselenme yaşantısı alt ölçeklerinden duygusal örselenme/ihmal ve fiziksel örselenmenin okul türlerine göre farklılaştığı

bulunmuştur. Literatürde yapılan taramada çocukluk çağı örselenme yaşantısı ile okul türü arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Lise düzeyinde yapılan okulların farklı vizyonları vardır. Liseler eğitim-öğretim konuları açısından da farklılaşmaktadır. Bu farklılık liselere giden öğrenciler açısından da geçerlidir. Aynı zamanda liselere giden öğrencilerden beklenti de değişmektedir. Çocukluk çağı örselenme yaşantısı ile okul türü arasındaki ilişki bu açıdan düşünülebilir.

4.4. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin gelir düzeyi değişkenine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi”, ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için “LSD Post Hoc” testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 12, 13 ve 14’de verilmiştir.

Tablo 12

Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bilgiler

	Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Duygusal İstismar ve İhmal	Düşük	41	37,65	17,06
	Orta	525	31,57	11,65
	Yüksek	38	27,60	11,06
Fiziksel İstismar	Düşük	41	28,95	13,66
	Orta	525	22,13	6,97
	Yüksek	38	20,76	4,93
Cinsel İstismar	Düşük	41	6,87	4,31
	Orta	525	5,69	2,35
	Yüksek	38	6,05	1,91

Tablo 12’deki sonuçlar, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının gelir düzeyine göre değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo13
Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Gruplar Arası	2100,09	2	1050,04		
	Grup İçi	87264,57	601	145,19	7,23	,001
	Toplam	89364,66	603			
Fiziksel İstismar	Gruplar Arası	1889,24	2	944,62		
	Grup İçi	33871,62	601	56,35	16,76	,000
	Toplam	35760,86	603			
Cinsel İstismar	Gruplar Arası	56,24	2	28,12		
	Grup İçi	3792,29	601	6,31	4,45	,012
	Toplam	3848,54	603			

Tablo 13' deki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların duygusal istismar / ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar için anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Post Hoc testi sonuçları Tablo 14' de verilmiştir.

Tablo 14
Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları

	Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	Ortalamalar	
			Arasındaki Fark	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Düşük	Orta	6,0833	,000
		Yüksek	10,05327	,000
Fiziksel İstismar	Düşük	Orta	6,81217	,000
		Yüksek	8,18806	,000
Cinsel İstismar	Düşük	Orta	1,18662	,000

Tablo 14'deki LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği açısından düşük gelir düzeyine sahip öğrencilerin ortalamalarının, orta gelir düzeyine ve yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Orta gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre fiziksel istismar alt ölçeği açısından düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, orta gelir düzeyine ve yüksek gelir düzeyine sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre cinsel istismar alt ölçeği açısından düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, orta gelir düzeyine sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu sonuçlar genel olarak literatür sonuçlarıyla uyumludur. Bu sonuçlara göre düşük gelir düzeyinde orta ve yüksek gelir düzeyine, orta gelir düzeyinde ise yüksek gelir düzeyine göre çocukluk çağı istismarının daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer sonuçlu araştırmalarda düşük gelir düzeyinde çocukluk çağı istismarının diğer gelir düzeylerinden fazla olduğu bulunmuştur (Bekçi, 2006; Er, 2010; Güler ve diğerleri, 2002; Kristensen ve Lau, 2007; Mangır ve diğerleri, 1995; Özcan, 2010; Paslı, 2009; Siyez, 2003; Yıldız, 2007).

Gelir düzeyinin, temel beslenme ve barınmadan başlayarak; eğitim alma, iş sahibi olma ve yaşam kalitesi üzerinde çok büyük etkisi bulunmaktadır. Bu etkinin

boyutunu düşündüğümüzde gelir düzeyinin çocukluk çağı örselenme yaşantısı üzerindeki etkisi daha anlaşılır olmaktadır.

4.5. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin algılanan okul başarısı değişkenine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi”, ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için “LSD” testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 15, 16 ve 17’te verilmiştir.

Tablo 15

Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bilgiler

	Okul Başarısı	N	$\bar{X}$	Ss
Duygusal İstismar ve İhmal	Çok az başarılıyım	32	41,65	15,78
	Biraz başarılıyım	160	33,74	11,56
	Genelde başarılıyım	294	31,12	11,70
	Oldukça başarılıyım	80	27,61	11,41
	Çok başarılıyım	38	28,36	10,69
Fiziksel İstismar	Çok az başarılıyım	32	28,84	14,75
	Biraz başarılıyım	160	23,35	6,95
	Genelde başarılıyım	294	21,73	6,81
	Oldukça başarılıyım	80	21,30	6,59
	Çok başarılıyım	38	22,23	8,31
Cinsel İstismar	Çok az başarılıyım	32	7,93	5,45
	Biraz başarılıyım	160	5,86	2,32
	Genelde başarılıyım	294	5,55	2,12
	Oldukça başarılıyım	80	5,82	2,56
	Çok başarılıyım	38	5,50	1,22

Tablo 15’ deki sonuçlar, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan okul başarısına göre değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 16’de verilmiştir.

Tablo 16
Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Gruplar Arası	5694,78	4	1423,69		
	Grup İçi	83669,88	599	139,68	10,19	,000
	Toplam	89364,66	603			
Fiziksel İstismar	Gruplar Arası	1691,74	4	422,93		
	Grup İçi	34069,12	599	56,87	7,43	,000
	Toplam	35760,86	603			
Cinsel İstismar	Gruplar Arası	168,64	4	42,16		
	Grup İçi	3679,90	599	6,14	6,86	,000
	Toplam	3848,54	603			

Tablo 16' deki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların duygusal istismar / ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar için anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Post Hoc testi sonuçları Tablo 17' de verilmiştir.

Tablo 17
Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları

	Algılanan Okul Başarısı	Algılanan Okul Başarısı	Ortalamalar Arasındaki Fark	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Çok az başarılıyım	Biraz başarılıyım	7,9525	,000
		Genelde başarılıyım	10,5304	,000
		Oldukça başarılıyım	14,04375	,000
		Çok başarılıyım	13,28783	,000
	Biraz başarılıyım	Genelde başarılıyım	2,6179	,000
		Oldukça başarılıyım	6,13125	,000
		Çok başarılıyım	5,37533	,000
	Genelde başarılıyım	Oldukça başarılıyım	3,51335	,000
Fiziksel İstismar	Çok az başarılıyım	Biraz başarılıyım	5,49375	,000
		Genelde başarılıyım	7,10565	,000
		Oldukça başarılıyım	7,54375	,000
		Çok başarılıyım	6,60691	,000
	Biraz başarılıyım	Genelde başarılıyım	1,6119	,000
	Oldukça başarılıyım	2,05	,000	
Cinsel İstismar	Çok az başarılıyım	Biraz başarılıyım	2,06875	,000
		Genelde başarılıyım	2,38648	,000
		Oldukça başarılıyım	2,1125	,000
		Çok başarılıyım	2,4375	,000

Tablo 17'deki LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği açısından çok az başarılıyım algısına sahip öğrencilerin ortalamalarının, biraz başarılıyım, genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım algısına sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Biraz başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Genelde başarılıyım algısına sahip öğrencilerin ortalamalarının, oldukça başarılıyım algısına sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre fiziksel istismar alt ölçeği açısından çok az başarılıyım algısına sahip öğrencilerin ortalamalarının, genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve

çok başarılıyım algısına sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Biraz başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, genelde başarılıyım ve oldukça başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre cinsel istismar alt ölçeği açısından çok az başarılıyım algısına sahip öğrencilerin ortalamalarının, biraz başarılıyım, genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım algısına sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Biraz başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerin ortalamalarının, genelde başarılıyım algısına sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonucunda çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan başarı düzeyini etkilediği bulunmuştur. Başka bir araştırmada orta seviyede başarılı olanların düşük ve yüksek seviyede başarılı olanlara göre daha fazla ihmal edildiği bulunmuştur (Yıldız, 2010). Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının genel olarak sağlık alanına konu edilmesi sebebiyle bu değişkeni de içeren araştırma sonuçlarına rastlanmamıştır.

Başarı bir bütündür; kişinin kendini, özelliklerini tanımasını ve harekete geçebilmesini gerektirir. İnsanı başarıya götüren güdü içsel motivasyondur. Kişinin doğumu itibariyle oluşturacağı kişisel algısı onun içsel motivasyon düzeyini belirleyecektir. Bu bütünlüğü düşündüğümüzde çocukluk çağı örselenme yaşantının algılanan başarının çok önemli bir açıklayıcısı olduğunu görürüz.

4.6. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi”, yapılmıştır. Sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 18 ve 19’de verilmiştir.

Tablo 18
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile İlgili Sayısal Bilgiler

	Doğum Sırası	N	$\bar{X}$	Ss
Duygusal İstismar ve İhmal	Tek çocuğum	21	32,76	10,47
	İlk çocuğum	229	30,77	11,88
	Ortanca çocuğum	181	32,78	11,86
	Son çocuğum	173	31,79	13,02
Fiziksel İstismar	Tek çocuğum	21	22,04	9,27
	İlk çocuğum	229	22,39	7,18
	Ortanca çocuğum	181	22,56	6,96
	Son çocuğum	173	22,67	8,87
Cinsel İstismar	Tek çocuğum	21	5,81	2,22
	İlk çocuğum	229	5,73	2,26
	Ortanca çocuğum	181	5,69	2,45
	Son çocuğum	173	5,98	2,94

Tablo 18' daki sonuçlar, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının doğum sırasına göre değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 19'de verilmiştir.

Tablo 19
Doğum Sırası Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Gruplar Arası	432,11	3	144,03		
	Grup İçi	88932,55	600	148,22	,97	,406
	Toplam	89364,66	603			
Fiziksel İstismar	Gruplar Arası	12,68	3	4,22		
	Grup İçi	35748,18	600	59,58	,07	,975
	Toplam	35760,86	603			
Cinsel İstismar	Gruplar Arası	8,93	3	2,97		
	Grup İçi	3839,61	600	6,39	,46	,707
	Toplam	3848,54	603			

Tablo 19’deki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların duygusal istismar / ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar için anlamsız olduğunu göstermektedir.

Literatürde benzer ve farklı sonuçlar bulunmaktadır. Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki bulunmayan araştırmalar (Bostancı ve diğerleri, 2006; Çelik, 2010) kadar anlamlı bir ilişki bulunan araştırmalar da vardır (Arslan ve Alparslan, 1999; Karadeniz, 2008).

4.7. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “bağımsız t testi” analizi yapılmış, sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.s.	t	p
Mesleki Olgunluk	Kız	314	143,17	18,24	4.89	.000
	Erkek	290	135,71	19,18		

Tablo 20’de görüldüğü gibi, yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, mesleki olgunluk puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı, kızların mesleki olgunluk puanlarının ($\bar{X}=143$), erkeklerin mesleki olgunluk puanlarından ($\bar{X}=135$) yüksek olduğu saptanmıştır ($t=4.89$, $p<.01$).

Yapılan araştırmalar bulunan sonucu desteklemektedir. Genel olarak kız öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Akay, 1983; Akbalık, 1991; Akbıyık, 1996; Akbulut, 2010; Acısu, 2002; Bayındır, 1999; Çakar 1997; Çoban, 2005; Gülbahçe, 2007; Kalafat, 1998; Ocakçı ve arkadaşları, 2000; Otrar, 1997; Sekmenli, 2000; Ürün, 2010; Yazar, 1997).

Bilindiği gibi kızlar erken konuşmakta erken gelişmekte ve ergenliğe erken girip aynı zamanda erkeklere göre daha önce olgunlaşmaktadır. Mesleki olgunluk açısından bu durum bir etken olabilir.

Ayrıca mesleki olgunlukla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmayan araştırmalar da söz konusudur (Kağnıcı, 1999;; Sahranç, 2000; Sekmenli, 2000; Sürücü, 2005; Taşkırın, 2008; Zeren, 1999).

4.8. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin okul türü değişkenine göre mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)” analizi yapılmış, sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar Arası	1818,72	4	454,68		
Mesleki Olgunluk	Grup İçi	217137,45	599	362,50	1,25	,287
	Toplam	218956,17	603			

Tablo 21’de görüldüğü gibi, öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuç, okul türünün lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarına etki etmediğini ortaya koymuştur.

Literatürde yapılan taramada okul türü ile mesleki olgunluk arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda sonuçlar değişiklik göstermektedir. Bulunan sonucu destekleyen araştırmalar (Köküsoy, 2008; Kutluğ, 2007; Zeren, 1999) olduğu kadar okul türü ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar da (Acısu, 2002; Akbıyık, 1996; Gülbahçe, 2007; Kayaş, 2009; Orhan, 2011; Ürün, 2010; Yazar, 1997;) bulunmaktadır.

Toplumumuzda aileler çocukları adına karar almakta ve uygulamaktadırlar. Bu durum öğrencilerin mesleki olgunluk açısından okul tercihlerine de yansımaktadır. Aile kararının öğrenci kararının önüne geçmesinin bulunan sonucu açıkladığı düşünülebilir.

4.9. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin gelir düzeyi değişkenine göre mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)” analizi yapılmış, sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar Arası	428,05	2	214,02		
Mesleki Olgunluk	Grup İçi	218528,12	601	363,60	,589	,555
	Toplam	218956,17	603			

Tablo 22’de görüldüğü gibi, öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuç, gelir düzeyinin lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarına etki etmediğini ortaya koymuştur.

Bu sonuca araştırmaya katılan öğrencilerin ağırlıklı olarak orta düzey gelir düzeyinde olup, düşük ve yüksek gelir seviyesine sahip az sayıda öğrenci bulunması neden olmuş olabilir.

Bulunan sonucu destekleyen araştırmalar (Akbiyık, 1996; Kayaş, 2009; Otrar, 1997; Sekmenli, 2000; Sürücü, 2005; Taşkiran, 2008; Zeren, 1999) bulunmakla birlikte mesleki olgunlukla gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulan araştırmalar da (Akbalık, 1991; Bayındır, 1999; Çakar, 1997; Gülbahçe, 2007; Yazar, 1997) vardır.

4.10. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin algılanan okul başarısı değişkenine göre mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi”, ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için “LSD Post Hoc” testi kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 23, 24 ve 25’te verilmiştir.

Tablo 23
Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Sayısal Bilgiler

	Okul Başarısı	N	$\bar{X}$	Ss
Mesleki Olgunluk	Çok az başarılıyım	32	126,78	15,78
	Biraz başarılıyım	160	134,16	11,56
	Genelde başarılıyım	294	140,74	11,70
	Oldukça başarılıyım	80	147,02	11,41
	Çok başarılıyım	38	148,61	10,69

Tablo 23' deki sonuçlar, mesleki olgunluk puanlarının algılanan okul başarısına göre değişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gruplar arasındaki bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24
Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İstismar ve İhmal	Gruplar Arası	17868,25	4	4467,13		
	Grup İçi	201087,6	599	335,71	13,31	,000
	Toplam	218956,2	603			

Tablo 24' deki tek yönlü varyans analizi sonuçları, ortalamalar arasındaki farkların mesleki olgunluk düzeyi açısından anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD Post Hoc testi sonuçları Tablo 25' de verilmiştir.

Tablo 25
Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin LSD Post Hoc Testi Sonuçları

	Algılanan Okul Başarısı	Algılanan Okul Başarısı	Ortalamalar Arasındaki Fark	P
Mesleki Olgunluk	Çok az başarılıyım	Biraz başarılıyım	-7,38125	,000
		Genelde başarılıyım	-13,96705	,000
		Oldukça başarılıyım	-20,24375	,000
		Çok başarılıyım	-21,82401	,000
	Biraz başarılıyım	Genelde başarılıyım	-6,5858	,000
		Oldukça başarılıyım	-12,8625	,000
		Çok başarılıyım	-14,44276	,000
		Genelde başarılıyım	Oldukça başarılıyım	-6,2767
		Çok başarılıyım	-7,85696	,000

Tablo 25'deki LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre Mesleki olgunluk puanlarında, çok az başarılıyım diyen öğrencilerin puan ortalamalarının biraz başarılıyım, genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım diyen öğrencilerden düşük olduğu; Biraz başarılıyım öğrencilerin puan ortalamalarının genelde başarılıyım, oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım diyen öğrencilerden düşük olduğu; Genelde başarılıyım diyen öğrencilerin puan ortalamalarının Oldukça başarılıyım ve çok başarılıyım diyen öğrencilerden düşük olduğu görülmektedir.

Bulunan sonucu destekleyen araştırmalar mevcuttur(Akbıyık, 1996; Kelly ve Colongelo, 1990). Ayrıca Kutluğ (2007) araştırmasında, not ortalaması ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Başarı; disiplini, çalışmayı ve hedef sahibi olmayı gerektirir. Bu özelliklere sahip öğrenciler aynı zamanda mesleki gelişim sürecinde ilerleyen kişilerdir. Mesleki gelişim sürecinde ilerleyen öğrenciler, kendilerini tanımakta, yeterliliklerinin farkında olmakta ve sorumluluk almaktan kaçınmamaktadır. Bu durum öğrencilerin başarılı olmasını ve mesleki olgunluk düzeylerinin artmasını etkilemektedir.

4.11. Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin doğum sırası değişkenine göre mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere “Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova)” analizi yapılmış, sonuca ilişkin ortaya çıkan değerler Tablo 26’de verilmiştir.

Tablo 26

Örneklem Grubunu Oluşturan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Doğum Sırası Değişkenine Göre Mesleki Olgunluk Puanları ile İlgili Bulgular

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar Arası	578,03	3	192,67		
Mesleki Olgunluk	Grup İçi	218378,13	600	363,96	,529	,662
	Toplam	218956,17	603			

Tablo 26’da görüldüğü gibi, öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonuç, doğum sırasının lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarına etki etmediğini ortaya koymuştur.

Literatürde doğum sırası ile mesleki olgunluk ilişkisine dair araştırmaya rastlanmamıştır.

Kardeş sahibi olmak, tek çocuk olmak ya da büyük çocuk olmak, aile ile çocuk arasındaki ilişkiyi etkilemektedir. Bu etkinin mesleki olgunluk düzeyini farklılaştıracağı düşünülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk düzeyleri, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, algılanan okul başarısı ve doğum sırası durumları arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırma 2011-2012 Eğitim Öğretim yılında Malatya merkezinde kolay örnekleme ile seçilen beş farklı ortaöğretim okulunda lise son sınıfa devam eden 314'ü kız, 290'ı erkek toplam 604 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarını ölçmek amacıyla Aslan ve Alparslan (1999) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği”, mesleki olgunluk düzeylerini ölçmek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen “Mesleki Olgunluk Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Elde edilen bulgular bu ölçeklerden elde edilen verilerle sınırlı olup öğrencilerin ölçeklere samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

5.1. Sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular lise son sınıfta eğitim gören öğrencilerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve mesleki olgunluk puanlarını değerlendirmek, çalışmalar planlamak açısından önemli sonuçlar doğurmuştur.

5.1.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantısı puanları ile mesleki olgunluk puanları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre çocukluk çağı örselenme yaşantısı puanları ile mesleki olgunluk puanları arasında $p < 0.05$ anlam düzeyinde negatif yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çocukluk çağı örselenme yaşantı puanları arttıkça mesleki olgunluk puanları düşmekte,

mesleki olgunluk puanları arttıkça çocukluk çağı örselenme yaşantı puanları düşmektedir. Bu sonuç çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluk puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları(duygusal istismar/ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar) insan gelişimi için kritik bir dönemi etkilemektedir. Lise son sınıfa gelmiş bir öğrenci meslek seçimi açısından önemli bir dönüm noktasında bulunmaktadır. Bu dönemi etkileyen kaynakların tespit edilmesi ve incelenmesi çok büyük bir gerekliliktir. Araştırma sonucunda çocukluk çağı örselenme yaşantılarının mesleki olgunluğu etkilediği görülmektedir.

5.1.2. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Cinsiyetlerine İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre cinsiyetle çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Okul Türüne İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile okul türü değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre okul türüyle çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal istismar ve ihmal ile fiziksel istismar alt boyutları arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel istismar alt boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.1.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Gelir Düzeyine İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile gelir düzeyi değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre gelir düzeyi ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının tüm alt boyutları (duygusal istismar ve ihmal ile fiziksel istismar, cinsel istismar) arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Okul Başarılarına İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan okul başarısı değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre algılanan başarı düzeyi ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının tüm alt boyutları (duygusal istismar ve ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar) arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırasına İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve doğum sırası değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre doğum sırası ile çocukluk çağı örselenme yaşantılarının herhangi bir alt boyutu (duygusal istismar ve ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar) arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.1.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Cinsiyetlerine İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre cinsiyetle mesleki olgunluk puanları arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.8. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Okul Türüne İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ve okul türü değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre okul türü ile mesleki olgunluk puanları arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.1.9. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Gelir Düzeyine İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ve gelir düzeyi değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre gelir düzeyi ile mesleki olgunluk puanları arasında $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.1.10. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Algılanan Okul Başarısına İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ile algılanan okul başarıları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre algılanan okul başarıları ile mesleki olgunluk puanları arasında $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.11. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanları ile Doğum Sırasına İlişkin Sonuçlar

Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ve doğum sırası değişkeni arasında yapılan analiz sonuçlarına göre doğum sırası ile mesleki olgunluk puanları arasında $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.2.Öneriler

1. Günümüzde çocukların büyürken neler yaşadığı giderek önem kazanan bir konudur. Çeşitli örselenme yaşantılarının yetişkinlik hayatında olumsuz sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Ailelerin çocuklarına karşı gösterdikleri olumsuz tutumların varlığı kişilerin yaşamlarına büyük etkiler yapabilmektedir. Bu nedenle ailelerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve etkileri hakkında bilgilendirilmesine yönelik seminerler düzenlenebilir.

2. Literatür incelendiğinde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile mesleki olgunluğun birlikte incelendiği bir araştırmaya ulaşılmamıştır. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının tekrarlanabilirliğinin test edilebilmesi için farklı örneklem gruplarıyla yeni araştırmalar yapılabilir.

3. Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgilendirilebilir ve alınan eğitim sonrasında okullarda ergenlere, eğitimcilere bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

4. Mesleki rehberlik çalışmaları çocukluk çağı örselenme yaşantılarının etkisi göz önünde bulundurularak planlanabilir.

5. Mesleki olgunluğu artırmaya yönelik çalışmalarda kişisel rehberlik faaliyetlerine ağırlık verilerek çocukluk çağı örselenme yaşantılarının etkileri araştırılabilir.

6. Meslek ve kariyer planlaması okullarda seçmeli ders olarak okutulabilir.

KAYNAKÇA

- Alikasifoglu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., ve Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child abuse & neglect*, 30(3), 247-255.
- Acısu, S. (2002). *Korunma altında olan lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akay, B. (1983). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbalık, G. (1991). *Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbıyık, Y. (1996). *Meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akbulut, N. (2010). *The relationship between vocational maturity and hopelessness among female and male twelfth grade students*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altunsu, B. (2004). *Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanıyabilmeleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Ankara: Tekışık Veb Ofset Tesisleri.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151
- Aslan, H. ve Alparslan, N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10 (4), 275- 285.
- Aydın, O. ve İşmen, A. (2003). 18-25 yaş grubu erkeklerde çocukluk çağı örselenme yaşantısının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 7-20.
- Bacanlı, F. (1995). *Mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Back, Sudie E. ve diğeri (2003). Child sexual and physical abuse among college students in Singapore and the United States. *Child Abuse and Neglect*, 27 (11), 1259-1275.
- Bayındır, A. (1999). *Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bekçi, B. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ve öfke tetikleyicileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berger, Lawrence M. (2005). Income, family characteristics, and physical violence toward children. *Child Abuse and Neglect*, 29 (2), 107-133.
- Beyazova, U, Şahin, F. (2007). Çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşımda hastane çocuk koruma birimleri. *Türk Pediatri Arşiv*, 42, 16–18.
- Bilgin, N. G., Toros, F., Çamdeviren, H., Şaşmaz, T., ve Mert, E. (2004). Evde Fiziksel ve Sözel Olarak Cezalandırılan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri: Prevelans Çalışması. *In Yeni/New Symposium Journal* (Vol. 42, No. 3, pp. 131-139).
- Bilim, G.(2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: Duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N. B. ve Güneysu, S. (1991). *4-12 yaşları arasında 16100 çocukta, örselenme durumları ile ilgili bir inceleme*. Çocuk İstismarı ve İhmali 1. Ulusal Kongresinde sunulan bildiri, Ankara.
- Boden, J. M., Horwood, L. J., & Fergusson, D. M. (2007). Exposure to childhood sexual and physical abuse and subsequent educational achievement outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 31(10), 1101-1114.
- Bostancı, N., Albayrak B., Bakoğlu İ. Ve Çoban Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal*, 44 (2), 100-106.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G. ve Salzinger, S. (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: findings of a 17 year prospective study of officially recorded and self reported child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*, 22(11), 1065-1078.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., & Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*.

- Chang, J., Rhee, S., ve Weaver, D. (2006). Characteristics of child abuse in immigrant Korean families and correlates of placement decisions. *Child Abuse & Neglect: The International Journal*, 30(8), 881-891.
- Chapple, C. L., Tyler, K. A., & Bersani, B. E. (2005). Child neglect and adolescent violence: Examining the effects of self-control and peer rejection. *Violence and victims*, 20(1), 39-53.
- Coşgun E. (2010). *Suçta yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve Davranışı*. (3. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çakar M. (1997) *Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, M. A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çelik, Berber Ç.(2010). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Çengel K., E., Çuhadaroğlu Ç., F. ve Gökler, B. (2007). Demographic and clinical features of child abuse and neglect cases. *The Turkish Journal of Pediatrics*, 49, 256-262.
- Çoban, A. E. (2005). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin yordayıcı bazı değişkenlere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(109), 39-54.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1995). T.C. Resmî Gazete, 22184, 27 Ocak 1995.
- Deniz, E. (2006). Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-tutanç arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.
- Durmuşoğlu, N. ve Yıldırım D., Sunay S. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 237-246.

- Er, T. (2010). *Cinsel istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin Anksiyete, depresyon ve benlik algısı açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evren M. (1999). *Mesleki grup rehberliğinin cinsiyetleri farklı ilköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluklarına, mesleki benlik algılarına ve mesleki tercihlerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I., ve Smith, C. (1990). Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child abuse and neglect*, 14(1), 19-28.
- Finkelhor, D. ve Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse and Neglect*, 12, 3-23.
- Finzi, Ricky and others (2001). Attachment styles and aggression in physically abused and neglected children. *Journal of Youth and Adolescence*, 30 (6), 769-787.
- Giardino, Angelo P., Christian, Cindy W., Giardino, Eileen R.(1997). *A practical guide to the evaluation of child physical abuse and neglect*. thousand Oaks. CA: Sage Publication.
- Goldman, Renitta L., and Gargiulo, R. M. (1990). *Children at risk*. Austin, TX: Pro-Ed, Inc.
- Göde, O., Savi F. ve Savi S. (2000). Eğitimin bütünlüğü içinde sporun duygusal istismara uğrayan ergenlerin benlik kavramlarına etkisi. *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7.
- Gökler, I. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali: Erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9 (1), 47-57.
- Gökler, R. (2006). Eğitimde çocuk istismarı ve ihmeline genel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (3), 47-76.
- Gülbahçe, A. (2007). *Mesleki olgunluk düzeyi farklı olan öğrencilerin sosyal karşılaştırma ve benlik imgelerinin incelenmesi*. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güler N, Uzun S, Boztaş Z, Aydoğan S.(2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniv Tıp Fak Derg*, 24(3), 128 -134.
- Gündüz, B. ve Gökçakan, Z. (2004). Fiziksel istismar açısından üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 29-40.
- Helfer R. E., Kempe C.H.(1972). *Helping the Battered Child and His Family*. Philadelphia: J. B. Lippincott.
- Horton, Connie Burrows ve Cruise, Tracy K. (2001). *Child abuse and neglect: The school's response*. New York: The Guildford Publications.

- Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention*. Londra: Palgrave-Macmillan.
- İzmirli, M. ve Polat, N.(2001). *Çocuk Forumu Dergisi*. Nisan, Mayıs, Haziran Cilt 4.
- Kağıtçıbaşı, Ç.(1990). *İnsan, Aile, Kültür*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kağnıcı, Y. D. (1999). *ODTU hazırlık okulu öğrencilerinin mesleki olgunluğu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kalafat Z. (1998). *Lise öğrencilerinde mesleki geleceğe bakış (Lise öğrencilerinin mesleki gelecek değerlendirmelerinin ve mesleki olgunluk düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi)*. Yayınlanmamış yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kara B, Biçer Ü, Gökalp A.,S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı Hast Derg*, 47, 140-51.
- Karadeniz S. (2008). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Kargı E.(2002). *Okul öncesi öğretmenliği programında okuyan üniversite öğrencilerinin benlik algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayaş S. (2009). *Meslek liselerinin bilişim teknolojileri alanındaki öğrencilerin dal seçimlerine, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve öğrenci ailelerinin tutumlarının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kelly, K. R. ve Colongelo N. (1990). Effect of academic ability and gender on career development. *Journal for the education of the gifted*. 13 (2): 168-175
- Kempe H., Silverman F. N., Steele B.F., Droegemuller W., Silver H.K (1962). The battered child syndrome. *Journal of the American Medical Association*, 181, 17-24.
- Kempe, R. S., ve Kempe, C. H. (1984). *The common secret: Sexual abuse of children and adolescents*. New York: WH Freeman.
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Özerler Matbaası.

- Kepir D.D.(2011). *Üniversite adaylarında meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar, mesleki olgunluk ve umut düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kristensen, E., and Lau, M. (2007). Women with a history of child sexual abuse: Long-term social and psychiatric aspects. *Nordic Journal Of Psychiatry*, 61, 115-120.
- Kök, M. Balcı, A.Yazar, A. (2011). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *A.Ü. K.K.Eğitim Fakültesi Dergisi* 22, 181-202.
- Köküsoy K. (2008). *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kutluğ Y.(2007). *Çocuk gelişimi eğitimi ile okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ve kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). *Lise öğrencileri için mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Levinson, E. M., Ohler, D. L., Caswell, S. ve Kiewra, K. (1998). Six approaches to the assessment of career maturity. *Journal of Counseling and Development*, 76(4), 475-482.
- Lazoritz, S. ve Shelman, E. A. (1996). Before Mary Ellen. *Child Abuse and Neglect*, 20(3), 235-237.
- Machado, C., Gonçaves, M., Matos, M., ve Dias, A. R. (2007). Child and partner abuse: Self-reported prevalence and attitudes in the north of Portugal. *Child abuse & neglect*, 31(6), 657-670.
- Mangır M., Aral N., Haktanır G., Baran G., Başar F., Köksal A.. (1995). *Fiziksel Yönden İstismar Edilen ve Edilmeyen Çocukların Ana-Baba Tutumlarını Algılayış Şekillerinin İncelenmesi*. 10. Ya Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Seminerinde sunulan bildiri, Ankara.
- Margolin, L..(1990). Fatal child neglect, *Child Welfare League of America*.
- Mash, E. J ve Wolfe, D. A.,(1991). Methodological Issues in Reearch on Physcal Child Abuse. *Criminal Justice and Behavior*, Vol. 18(1), 8-29.

- May-Chahal, C. and Cawson, P. (2005). Measuring child maltreatment in The United Kingdom: A study of the prevalence of child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*, 29 (9), 969-984.
- Melchert, Timothy P. (1996). Childhood memory and a history of different forms of abuse. *Professional Psychology: Research and Practice*, 27 (5), 438-446.
- Mraovich LR, Wilson JF.(1999). Patterns of child abuse and neglect associated with chronological age of children living in a midwestern county. *Child Abuse Negl.* 23(9), 899-903.
- Naim, A. İ. (1968). *Çocuk Hukuku*. İstanbul
- O'Hagan, K. P. (1995). Emotional and psychological abuse: problems of distribution. *Child Abuse and Neglect*, 19, 449-461.
- Ocakcı, A., Razi, S. Gülcem, N. (2000). Zonguldak il merkezinde öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin belirlenmesi. *Teknoloji Dergisi*, 3 (2-3),125-134.
- Oğuz Ö.(2008). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Özel Arı Lisesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Orhan A.A.(2011). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyi ile karar verme stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Otrar M.(1997). *Endüstri meslek liseleri ve çıraklık eğitim merkezlerinde öğrenim görmekte olan 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan Can, M.(2010). *İstismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özen, Ş., Antar, S., & Özkan, M. (2007). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk, sigara ve alkol kullanımı üzerine etkisi; son sınıf üniversite öğrencilerini inceleyen bir çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 20(2), 79-87.
- Öztürk, S. (2007).*Çocuklarda duygusal istismar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Paavilainen E, Tarkka MT.(2003). Definition and identification of child abuse by finnish public health nurses. *Public Health Nurs*, 20, 49-55.

- Parke R.D, ve Colimer C.W. (1975). *Child Abuse: an interdisciplinary analysis, in E.M. Hetherington, (ed) review of child dewelopment research*. Chicago University, Chicago
- Paslı F. (2009). *Örselenme kuşkusuyula gazi üniversitesi çocuk koruma merkezi tarafından bildirimleri yapılan çocukların adli ve sosyal süreçlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Polat O. (2001). *Çocuk ve şiddet*, İstanbul: Der Yayınları
- Polat O. (2004). *Çocuk istismar:Klinik Adli Tıp*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Polat O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı(1-Tanımlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Rummell R. ve David J. (1993). Long-term consequences of childhood physical abuse. *Psychological Bulletin*, 114 (1), 68-79.
- Sahrañç, Ü. (2000). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin denetim odaklarına göre bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sekmenli T. (2000). *Lise I. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Shevlin, M., Dorahy, M., ve Adamson, G. (2007). Childhood traumas and hallucinations: an analysis of the National Comorbidity Survey. *Journal of psychiatric research*, 41(3), 222-228.
- Siyez, Diğdem M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Smart, R. ve Peterson, C. (1997). Super's career stages and the decision to change careers. *Journal of Vocational Behavior*, 51, 358-374.
- Sugar, M.. (1990). Abuse and Neglect in Schools. *American J. of Psychotherapy*, Vol. XLIV, No:4, October, 484-498.
- Super, D. E. (1977). Vocational maturity in mid-career. *Vocational Guidance Quarterly*, 25(4), 294-302.
- Sürücü M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Swanston, H. Y., Tebbutt, J. S., Oates, R. K., and O'Toole, B. I. (1997). Five years after child sexual abuse: Persisting dysfunction and problems of prediction. *Journal Of The American Academy Of Child And Adolescent Psychiatry*, 36(3), 330-339.
- Şahin A. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretimde yöneltme yönergesinin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin K. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, F.(2002). Çocuk ihmali: Tanı ve tedavide hekimler için ipuçları. *Klinik Pediatri*, 1(3):1003-106.
- Taner, Y., Gökler B. (2004). *Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri*. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35(2), 82-86.
- Taşdelen, N. (1995). Examination of the effects of perceived psychological maltreatment of mothers on adolescent's self concept, emotional and behavioral problems and academic achievement. Master tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Taşkıran A.(2008). *Meslek lisesi öğrencilerinin okul iklimi algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Thompson, A., Kaplan, C. (1999). Emotionally abused children presenting to child psychiatry clinics. *Child Abuse and Neglect*, 23, 191–196.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34 (1), 70-74.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu S. (2009). *Silinmeyen İzler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Turhan, E., Sangün, Ö., İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (Sted)*. 15(9), 153–157.
- Unicef. (2003). *Çocuk İstismarı ve İhmali*. İstanbul: Özgün Ofset.
- Uskaner A. (1999). *Mesleki grup rehberliğinin lise birinci sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Uzer, A., S. (1987). *Lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarını tercihleri ile kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ültanır E. (2003). *İlköğretim birinci kademedede: Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (1), 9-18.
- Ürün A. E. (2010). *Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- WHO.(2002). *World Report on Violence and Health; Child Abuse and Neglect by Parents and other Caregivers*, Geneva.
- Yavuz, M. Fatih ve diğerleri (2003). Lise öğrencilerinde fiziksel şiddetin değerlendirilmesi: okulda ve ailede karşılaşılan şiddet ve öğrencinin kendi uyguladığı şiddet. *Adli Bilimler Dergisi*, 2(3), 39-47..
- Yazar A.R.(1997). *Genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi üniversitesi Sosyal bilimler enstitüsü, Ankara.
- Yeşilyaprak B.(2006). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız S. (2007). *İlköğretim II. kademesindeki çocuklara yönelik istismarın ve ihmalin çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Yılmaz Erdem, A. ve Bilge, F. (2008). Lise öğrencileri için Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 95-114.
- Zeren Ş. G. (1999). *Yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve Anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zoroğlu, S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kara, M. E., ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk döneminde ihmal ve istismarın olası sonuçlarının incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER**Ek 1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı Ölçeği****ÇÖYÖ**

		Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Sıklıkla (4)	Çok sık (5)
1	Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.					
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirdim.					
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.					
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.					
5	Ben çocukken, ailemde bana bağırıp çağıran biri vardı.					
6	Ben çocukken, annem ya da kardeşlerim dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.					
7	Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.					
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.					
9	Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, yada ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.					
10	Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen bir kişinin varlığını hissedirdim.					
11	Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).					
12	Ben çocukken, sevildiğimi hissedirdim.					
13	Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.					
14	Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu.					
15	Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardır.					
16	Ben çocukken, ailemdekiler beni, bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.					

17	Ben çocukken, bir yetişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.					
18	Ben çocukken, kemer, sopa, oklava, ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.					
19	Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi					
20	Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.					
21	Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
22	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.					
23	Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.					
24	Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim.					
25	Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.					
26	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devan etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.					
27	Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.					
28	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.					
29	Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.					
30	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kalktı.					
31	Ben çocukken birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmasa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.					
32	Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.					
33	Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.					
34	Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi yada bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.					
35	Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı.					
36	Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
37	Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımınla ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.					
38	Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.					
39	Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
40	Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.					

Ek 2.Mesleki Olgunluk Ölçeği

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

Yıldız KUZGUN
Feride BACANLI

AÇIKLAMA:

Ölçekte meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışları ölçen bazı ifadeler verilmiştir.

1. Sizdeki istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu, sizin durumunuzu ne ölçüde yansıttığını belirtmenizdir.

2. Cevap kağıdında: A "Bana Hiç Uygun Değil", B "Bana Pek Uygun Değil" C "Bana Biraz Uygun", D "Bana Uygun", E "Bana Çok Uygun" karşılığındadır.

3. Şimdi bir örnekle cevaplamanın nasıl yapılacağını görelim:

Örnek :

- Çok erken yaşlardan beri, bir meslek seçmem gerektiğini düşünüyorum.

Eğer sizin yukarıdaki ifadeye uygunluk dereceniz "Bana Biraz Uygun" ise aşağıda gösterildiği gibi cevap kâğıdında "C" seçeneğinin altındaki aralığı işaretlemeniz gerekecektir.

Bana Hiç Uygun Değil	Bana Pek Uygun Değil	Bana Biraz Uygun	Bana Uygun	Bana Çok Uygun;
A	B	C	D	E
☐	☐	☐	☐	☐

4. Cevap kağıdında her ifadeye ilişkin beş seçenekten yalnız birini işaretleyeceğinizi ve cevapsız ifade bırakmamanız gerektiğini lütfen unutmayınız.

5. Ölçekte bulunan 40 ifadeyi 30 dakika içinde cevaplamaya çalışınız.

Başarılar diler, katkılarımız için teşekkür ederiz.

1. Hangi mesleğin bana uygun olduğunu büyüklerimin daha iyi bilecekleri düşüncesindeyim.
2. İnsan mesleğini tesadüfen seçer.
3. İstedğim mesleği seçemeyeksem "bu konuyu düşünmenin ne gereği var" diyorum.

4. İnsan hangi mesleği seçmesi gerektiği konusunda ailesinin tavsiyelerini dikkate alırsa hata yapmaz.
5. Meslekleri daha iyi tanımak için, bu konuda yazılmış kaynak kitaplar olup olmadığını araştırırım.
6. Girmek istediğim meslekler hakkında bilinmesi gereken her şeyi biliyorum.
7. Öğretmenlerime, öğrettikleri konu alanlarıyla ilgili üniversite programlarının neler olduğu hakkında sorular sorar, onlardan bu konularda beni aydınlatmalarını rica ederim.
8. Gelecekteki mesleğimi ben belirleyeceğime göre, bu konuda gerekli bilgiyi edinmek için benim harekete geçmem gerektiği düşüncesindeyim.
9. Hangi mesleğe gireceğime ailemin karar vermesi iyi olacak. Böylece sonuçta bir hata olursa ben sorumlu olmam.
10. Öğrencilik hayatımda daima hangi derslerin ya da ders dışı faaliyetlerin bana ne yönden yararlı olabileceğini, hangi hedefe erişmek için katkısı olabileceğini düşünürüm.
11. Üniversitede program tercihim belirlemeden önce, hangi alanlarda ne derece güçlü, hangi alanlarda ne derece zayıf olduğumu değerlendireceğim.
12. Meslek tercihlerimde sık sık değişiklik yapıyorum.
13. Bir meslek seçiminde dikkate alınacak o kadar çok faktör var ki, en iyisi işi oluruna bırakmak diye düşünüyorum.
14. Şimdiden meslek tercihleri üzerinde düşünmeyi gereksiz buluyorum.
15. Ailemin seçtiği mesleğe girersem onların daha çok yardım ve desteğini sağlayabilirim diye düşünüyorum.
16. İstedğim bir mesleğe giremeyeceksem meslek seçimi üzerinde düşünmenin ne yararı var diye düşünüyorum.
17. Ne zaman meslek seçme konusu açılrsa içimi bir sıkıntı kaplar.
18. Hiç kimsenin beni benden iyi tanıyamayacağını ve mesleğimi seçme sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünürüm.
19. Bana uygun hiçbir meslek bulamıyorum.
20. Kendimi bildim bileli hangi mesleğe girmek istediğimi düşünürüm.
21. Bazı insanların hangi mesleği seçmek istedikleri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşırıyorum.
22. Ne olmak, hangi mesleği seçmek istediğim konusunda zaman zaman hayallere dalarım, ama aslında henüz tercihlerimi belirlemiş değilim.
23. Çok erken yaşlardan beri meslek yaşamımdan neler beklediğimi, ne gibi yeteneklere ve kişilik özelliklerine sahip olduğumu düşünürüm.
24. Üniversite sınavında hangi alanla ilgili test alacağımı belirledim, ama o alanda hangi programlara girmek istediğime karar veremedim.

25. Benim için önemli olan sınava hazırlanmaktır. Meslek tercihim zamanı gelince belirlerim.
26. Şu ana kadar hangi programları tercih edeceğimi belirleyemedim. Çünkü her gün başka bir seçenek bana çekici geliyor.
27. Şu anda belli bir meslek alanı belirledim, ama kararımdan memnun değilim.
28. Televizyonda bir mesleğin özelliklerini ve ülke ekonomisindeki yerini tanıtan programları ilgi ile izlerim.
29. Yeteneğime uygun olduğunu düşündüğüm meslekleri inceliyorum.
30. Meslekleri tanıtan kaynak kitapları okurum.
31. İlgilendiğim bir meslekteki insanların neleri yaptıklarını, hangi koşullarda çalıştıklarını öğrenmek için işyerlerine giderim.
32. Meslek tercihlerimi belirlemeden önce, sadece ilgi duyduğum meslekleri değil, mümkün olduğu kadar başka birçok mesleği de incelemeye çalışıyorum.
33. Meslek seçerken pek çok kişiden bilgi ve görüş almaya niyetlendim, ama sonuçta kargaşaya ve kararsızlığa düşünce bu işi oluruna bıraktım.
34. Yeni bir meslek adı duyduğumda hemen o mesleği incelemek için harekete geçerim.
35. Benden önce liseyi bitirip yüksek öğretime devam eden arkadaşlarıma, bölümleri hakkında sorular sorarım.
36. Birçok mesleğe heves ediyorum ve ilgi duyuyorum, ama hepsinin bir kusuru var. Bir türlü birine karar veremiyorum.
37. Herhangi bir işim için bir iş yerine örneğin; banka, hastane, fabrika ve benzeri yerlere gitsem orada çalışanların yaptıklarını gözler, "Ben bu işleri yapabilir miyim, bunları yapmaktan zevk alır mıyım?" diye düşünürüm.
38. Yeteneklerimi tanımam gerekiyor, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.
39. Tercih ettiğim meslekleri tanıtıcı toplantılara katılırım.
40. Benimle ilgili yönergeleri, açıklamaları dikkatle okurum (Seçmeli dersler listesi. ÖSYM Kılavuzu gibi).

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ CEVAP KAĞIDI

A : Bana hiç uygun değil
uygun

C : Bana biraz uygun

E : Bana çok

B : Bana pek uygun değil

D : Bana uygun

A B C D E	A B C D E
1. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	21. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
2. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	22. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
3. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	23. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
4. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	24. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
5. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	25. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
6. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	26. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
7. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	27. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
8. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	28. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
9. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	29. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
10. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	30. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
11. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	31. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
12. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	32. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
13. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	33. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
14. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	34. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
15. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	35. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
16. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	36. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
17. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	37. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
18. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	38. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
19. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	39. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
20. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	40. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Ek 3. Kişisel Bilgi Formu

Değerli arkadaşlar, aşağıda sizinle ilgili bazı sorular sorulmuştur. Elde edilen bilgiler bilimsel bir araştırma için kullanılacaktır ve gizli tutulacaktır. Bu nedenle sorulan sorulara olabildiğince içten ve doğru yanıtlar vermeniz büyük önem taşımaktadır. Cevap vermeden önce her cümleyi dikkatle okuyunuz ve doğru bir şekilde cevaplayınız, kesinlikle boş bırakmayınız. Sizin düşüncenize en uygun kutuya (**X**) işareti koyacaksınız ve her cümle için sadece bir kutuyu işaretleyiniz. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Serkan ALTUNTAŞ
Atatürk Üniversitesi
Psik. Dan. ve Reh. Anabilim
Dalı

1	Cinsiyetiniz	Kız ( ) Erkek ( )
2	Okul türünüz	Genel Lise ( ) Anadolu Lisesi ( ) İmam-Hatip Lisesi ( ) Meslek Lisesi ( )
3	Ailenizin ekonomik durumu	Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )
4	Size göre okul başarı durumunuz	Çok az başarılıyım ( ) Biraz başarılıyım ( ) Genelde başarılıyım ( ) Oldukça başarılıyım ( ) Çok başarılıyım ( )
5	Siz kaçınıcı çocuksunuz	Tek çocuğum ( ) İlk çocuğum ( ) Ortanca çocuğum ( ) Son çocuğum ( )

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Serkan ALTUNTAŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: Malatya / 01.02.1986

Eğitim Durumu

Lisans: Karadeniz Teknik Üniversitesi

Fatih Eğitim Fakültesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık / 2004-2008

Lisans: Anadolu Üniversitesi

Açık Öğretim Fakültesi

Sosyoloji / 2010- ...

Dil: İngilizce

İş Deneyimi

2008- 2011: Tatvan İlköğretim Okulu - Rehber Öğretmen ve Psik. Dan.

2009- 2010: Bursa Işıklar Askeri Hava Lisesi – Psikolojik Danışman

2011- .... : Şahnahan Ortaokulu- Rehber Öğretmen ve Psik. Dan.

İletişim

Adres: Şahnahan Ortaokulu Merkez/Malatya

Elektronik Posta: serkan-altuntas@hotmail.com

Tarih: 24.04.2013